N°. 12. Donderdag 20 Maart 1919. 19de Jaargang.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

OOST EN WEST

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEFOON 4519.

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7. DEN HAAG.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD" HEULSTRAAT 17, DEN HAAG, TEL. 4519.

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich tot den Administrateur: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519.
Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20, Telefoon intercomm. 2793, beiden DEN HAAG.

De Indische Week te Leiden.

De eerste Indische week, welke de bedoeling had, kennislust en belangstelling met betrekking tot Ned.-Indië op te wekken onder de Nederlandsche studenten van alle faculteiten, heeft van 10 tot 15 Maart te Leiden plaats gehad. Zij had veel succes. De aula van de Leidsche universiteit was overvol van toehoorders en toehoorderessen. De week werd geopend met een toespraak van den Rector Magnificus, prof. Dr. P. C. F. van der Hoeven, welke strekking scheen te hebben om meer gestudeerde …gelieden naar Indië te verlokken in een welbegrepen eigenbelang, en uit vaderlandsliefde, en in het belang van den bruinen broeder. Wij zouden er meer voor voelen, wanneer zonder bepaalde vooropgezette bedoeling gestreefd werd naar bevordering van de kennis omtrent Ned.-Indië, waaruit dan vanzelf wel zullen voortvloeien verminderde tegenzin, grootere lust, edeler drijfveer dan enkel eigenbelang, om Indië door eigen aanschouwing te leeren kennen en daar ten algemeenen nutte werkzaam te zijn.

Prof. van Eerde uit Amsterdam opende de reeks voordrachten met eene beschouwing over Volkenkunde en Koloniaal beleid, in 't bijzonder ook in verband met een juist inzicht in de te volgen politiek ten aanzien van den Inlander. Daarna volgde Prof. van Bemmelen uit Groningen over de fauna van N.-I., opgehelderd door lichtbeelden. Op de volgende dagen sprak Prof. Mr. Ph. Kleintjes, ook uit Groningen, over de Indische staatsinrichting en hare ontwikkeling in deze eeuw, waarbij uiteraard ook de nieuwe decentralisatieplannen ter sprake kwamen, evenals de instelling van den Volksraad, en wat spreker verwachtte van de verdere ontwikkeling van dat nieuwe, belangrijke, zich reeds duidelijk zoo vrij uitsprekende lichaam. Prof. Dr. Janse gaf in het Botanisch Laboratorium den belangstellenden een denkbeeld van den rijken tropischen plantengroei. De oud-hoofdingenieur van het Mijnwezen in Indië, Wing Easton, hield een lezing met lichtbeelden over de vulkanen in N.-I. De bekende geleerde, Dr. Adriani, uit Posso (Celebes), tijdelijk hier te lande vertoevend, sprak over onderwijs, geneeskunde, bestuur en godsdienstprediking onder de primaire volken in N.-I. Prof. Kuenen, hoogleeraar in de tropische geneeskunde te Amsterdam, hield een verhandeling over kolonisatie en geneeskunde, zeer nuttig voor hen, die zijn opgeschrikt geworden door Tillema's kampongwee. Pater Francken uit Maastricht sprak over den invloed van den R. K. Missiearbeid op de beschaving van Ned.-Oost-Indië, de heer Dom van Rombeek over de Desa. De inspecteur voor de volksgezondheid in het noorden van ons land, Dr. Hulshoff Pol, had zich de vraag ter beantwoording gesteld: hoe leven wij en hoe voeden wij ons in tropisch Nederland? De heer Soewardi Surya Ningrat behandelde de Indische beweging, met aanwijzing van de beteekenis der verschillende vereenigingen en partijen, welke daar deel van uitmaken.

Tot slot heeft Prof. Dr. Nieuwenhuis in het Ethnografisch Museum een demonstratie gehouden betreffende de kleederdrachten en weefsels in den Indischen archipel, waarbij weder tot haar recht kwam de in het Museum opgeborgen verzameling poppen, welke na afloop der groote Bataviaasche tentoonstelling Hare Majesteit de Koningin, bij Hare troonbestijging waren aangeboden door de dames van N.-I., en ten getale van een 400 à 500 stuks uit alle deelen van N.-I. waren bijeengebracht, op initiatief van Mevrouw Bakhuizen van den Brink geb. Raedt van Oldenbarnevelt en onder hare leiding en op hare aanwijzing, door de dames van de Europeesche en Inlandsche bestuursambtenaren uit alle deelen van Ned.-Indië.

Verscheidenheid genoeg in de gehouden voordrachten. Zij, die de Indische week hebben mede gemaakt, en nog niet beseften de groote en veelzijdige belangrijkheid, verbonden aan de studie der kennis van N.-I., konden daarvan nu zeker overtuigd zijn geworden, en den prikkel ontvangen hebben ter verwerving van rijpere kennis, die ten zegen zal komen aan Nederland en zijne koloniën.

Schoonere gedachte om de belangstelling in N.-I. tot algemeen goed te maken dan de instelling van de Indische week, die ook aan andere universiteiten zal gehouden worden, is niet licht denkbaar. — De vereeniging Oost en West begroet haar met vreugde.

* * *

Van de rede door den heer Soewardi Surya Ningrat gehouden over „De Indische Beweging" ontvingen wij het volgende verslag:

Spreker begint met er op te wijzen, dat, waar hij slechts een uur tijd tot zijn beschikking heeft, die beweging door hem alleen in de meest karakteristieke uitingen zal worden geschetst. Als het hoofdkenmerk noemt spr. dan zonder twijfel het Indisch nationalisme, dat in die beweging de motorische kracht vormt. Alvorens over dat Indisch nationalisme uit te weiden, wil spr. eerst nagaan, wat nationalisme in het algemeen beteekent. Dit is noodig, omdat men dikwijls den Indonesiërs de vraag stelt, in hoeverre van het Indisch nationalisme sprake kan zijn, waar een Indische natie ten eenenmale ontbreekt en slechts in enkele opzichten van een Indisch volk kan worden gesproken.

Volgens spr.'s opvatting hoort nationalisme het meest thuis bij volkeren, die op nationaal gebied in verdrukking zijn geraakt en het vaste voornemen hebben zich nationaal op te heffen. In dezen gedachtengang mag dus nationalisme slechts daar worden aangetroffen, waar het volk bezig is zich tot een natie te vormen. Want niet zelden slaat het nationalisme bij onafhankelijke volkéren over tot de zucht, om wereldheerschappij te erlangen, in welk geval men van „imperialisme" spreekt.

Op grond van deze begripsaanduiding aarzelt spr. niet, het bestaansrecht van het Indisch nationalisme te verdedigen; dit is dan het streven van het Indische volk, om tot nationale onafhankelijkheid te geraken. Onder het Indische volk heeft men dan te verstaan de gezamenlijke bevolking van al de eilanden van den O.-I. Archipel, waar de Nederlandsche Driekleur wappert. En al vormen wij, Indonesiërs, — aldus spr. — in cultuurhistorischen zin lang geen éénheid, toch zijn wij door onze gemeenschappelijke staatkundige positie saamverbonden.

Men verlieze niet uit het oog, dat het Indische nationalisme niet alleen een cultureele, maar ook en vooral een politieke zijde heeft. Cultureel is nationalisme het saamhoorigheidsbesef van een volk, dat op den historischen grond van gelijke zeden en gewoonten, van taal, volksaard en beschaving een meer of minder scherp begrensde eenheid vormt. In politieken zin gesproken is nationalisme daarentegen het eenheidsbegrip van een volk of volkeren in één staatsverband, steunende op de gelijkheid van algemeen-maatschappelijke, meest economische belangen. In het algemeen is het althans een uitvloeisel van een zekere afhankelijke positie, waarin een bepaald volk ten opzichte van een ander volk is geplaatst. Zoo is dus het Indische nationalisme voorshands een uitsluitend politiek begrip.

Zoeken wij naar de oorzaken van de Indisch-nationale stroomingen van den allerlaatsten tijd, dan komen wij vanzelf terecht in de Hollandsch-Indische geschiedenis sedert het einde der 16de eeuw. Spr. wil groote historische schakels overslaan en onderscheidt slechts drie perioden: de uitbuitingspolitiek in haar meest ruwen vorm, de liberale richting en ten slotte de ethische koers. De ontwikkelingsgang van de koloniale politiek van Nederland is dus zeer logisch: langs geleidelijken weg ging de jacht naar materieel bezit allengs over tot het moreele besef, dat op Nederland de verplichting rust het Indische volk op te voeden. Maar juist door deze ethisch-paedagogische staatkunde werden ons volk de oogen geopend, dat zich de oogen uitwrijvende merkte, in welke positie het zich bevond. Nauwelijks geheel ontwaakt, zag men om zich heen tallooze tegenstellingen van socialen en politieken aard, welke samen te vatten zijn in de uitdrukking „de Antithese tusschen overheerscher en overheerschte."

Op deze wijze ontstaan, kan de Indische beweging niets anders zijn dan een nationale beweging. De Indonesiërs hebben thans verschillende partijen, doch deze staan alle onder de vaan van het Indisch nationalisme. Bij nadere beschouwing hebben we hier n.l. slechts gradueele, maar geen principiëele verschillen in de strijdwijzen der partijen. Ten aanzien van de Indonesische partijen mag men gerust spreken van een verdeeling van arbeid. Als voorbeeld neemt spr. de drie grootste politieke vereenigingen, die op Java haar hoofdzetel hebben, met name „Boedi Oetomo", de „Sarekat Islam" en de vereeniging „Insulinde". Wie meenen mocht, dat hier de verdeeling samenvalt met de groepeepeering „conservatief-gematigd-radicaal" vergist zich een beetje. In al de drie partijen heeft men n.l. de drie

soorten van strijdbare elementen, al moet dadelijk worden toegegeven, dat in verband met het karakter der vereenigingen de verdeeling naar beide inzichten meestal gelijkelijk opgaat.

De meer Javaansch dan Indisch nationale Boedi Oetomo wordt wel eens genoemd de bond der Javaansche intellectueelen. Deze benaming zegt niet veel omtrent het karakter der vereeniging. Om met één zin duidelijk te maken wat „Boedi Oetomo" is en wat ze wil, zegt spr. dat B. O. de vereeniging is van de Javanen, die naast de staatkundige zelfstandigheid van geheel Nederlandsch-Indië óók en vooral de cultureele verheffing van het Javaansche volk beoogt. Door voorbeelden uit de verschillende uitingen en door het voorlezen van beginsel- en werkprogramma's der vereeniging toont spr. verder het karakter van „Boedi Oetomo" aan, zooals hij dat heeft geschetst. Dat die vereeniging zich vooral steeds heeft bemoeid met de bevordering van het onderwijs, ligt geheel in de lijn van haar cultuureele actie.

De nationale gedachten in de B. O. evolueerden zich natuurlijk met den tijd en dit nu ging gepaard met wrijvingen in de inwendige organisatie. Waar B.O. uit de algemeen gevoelde behoefte naar een nationale vereeniging is ontstaan, sprak het vanzelf, dat allerhande elementen zich in die eenige organisatie vereenigden, al bracht dit ook het gevolg met zich, dat er spoedig een splitsing moest komen, bijv. tusschen de aristocraten en de democraten, tusschen de gematigden en de revolutionairen, enz.

Uit al deze tegenstellingen nu zijn al dadelijk twee nieuwe vereenigingen geboren. De Regenten, voor wie B. O. te democratisch was en die de leiding der beweging aan zich zagen ontglippen, richtten hun „Regentenbond" op, die blijkens de statuten meer een nationale dan een vakvereeniging is. Een in alle opzichten belangrijke dochter van de moedervereeniging B.O. is de „Sarekat Islam", die een tegenwicht vormde tegen de destijds aristocratische neigingen van „Boedi Oetomo".

Het domineerende karakter van de S. I. is de door haar aanvaarde economische strijd. Dit spreekt vanzelf, waar S. I. de bond is van de massa, die meer materieele dan geestelijke behoeften kent. Zooals spr. steeds beweerd heeft, wordt de godsdienst in de S. I. slechts gebruikt als de band, die de zoo heterogene elementen der bevolking aan elkander moet binden. Dit werd onlangs bevestigd door niemand minder dan de opperleider der vereeniging Tjokroaminoto in diens rede in den Volksraad. Dat blijkt ook uit de statuten.

Verschillende feiten haalt spr. nog aan ten bewijze, dat S. I. bij de arbeidsverdeeling het economische program voor haar rekening neemt, wat vooral kan blijken uit de wordingsgeschiedenis dier vereeniging, welke spr. vrij uitvoerig schetst.

In de S. I. wordt echter de Islam als de eerste eisch genomen voor toelating en al bedoelde men aanvankelijk slechts de niet-Indonesiërs uit te sluiten, toch kunnen de gepronounceerd andersdenkenden, zooals de theosofen, de Boeddhistisch-denkenden, de vrijdenkers, de Christenen enz. niet worden toegelaten. En aangezien velen dezer personen de politieke actie wenschten en zich in de steeds al te Javaansch gekleurde Boedi Oetomo niet thuis zouden kunnen gevoelen, was het logisch dat deze nationalisten een plaatsje zochten in de tezelfder tijd ongeveer als de S. I. opgerichte Indische partij. Men zag: er was één bezwaar. De stichter Douwes Dekker is een z.g. Indo van geboorte en de partij telde voornamelijk Indo's als leden. En in hen zag men steeds — evenals in al wat Europeaan was — overheerschers! Aan deze wijfeling kwam echter een eind, toen de bekende Javaan en nationalist Tjipto Mangoenkoesoemo, die een der oprichters en hoofdbestuurders van Boedi Oetomo was geweest, tot tweeden voorzitter der Indische Partij werd benoemd.

De Indische partij diende zich dadelijk aan als politieke partij voor allen, die zich Indiërs noemden en Indië als hun vaderland erkenden. Ze beoogde de associatie der Indische volkeren, de eenheid ervan en de voorbereiding van het tegenwoordige Nederlandsch-Oost-Indië tot een onafhankelijk volksbestaan. Alle daar levende rassen moesten zich burgers weten van een en denzelfden Staat in de toekomst.

Zoo richtte deze nieuwe partij zich dus rechtstreeks tegen het bestaande stelsel van „moederland en koloniën", waarom ze dan ook als staatsgevaarlijk door het gouvernement werd beschouwd en officiëel moest worden ontbonden. Dadelijk na de ontbinding loste de I. P. zich evenwel op in de reeds bestaande en officiëel erkende vereeniging „Insulinde", die hoewel aanvankelijk meer een vereeniging van Indo-Europeanen, later de reïncarnatie is geworden der Indische Partij en zich dus ging stellen op het breede standpunt van het Indisch nationalisme. Tallooze leden moest Insulinde daardoor verliezen, welke leden later naar de partij van den Soloschen journalist Landouw zijn overgegaan om een actie te voeren voor de belangen der Indo-Europeanen, die zich nu gingen noemen „Indische Nederlanders". In de laatste jaren kreeg „Insulinde" onder de pursang-Indonesiërs grooten aanhang, vooral op Sumatra, waar de leiding in handen van Inlandsche leiders, vooral Inlandsche artsen en onderwijzers, is gekomen.

Vermelding verdient verder het doordringen van socialistische ideeën onder de Indonesiërs. Dat de eerste socialisten gerecruteerd werden uit de „Sarekat Islam" is begrijpelijk. De S. I. toch heeft zich gesteld op economisch standpunt en is de vereeniging van het eigenlijke volk. Ook onder de leden van „Insulinde" komt hoe langer hoe meer het socialisme als merkbaar element in den nationalen strijd. Merkwaardig is daarbij, dat met „Sarekat Islam" het revolutionnair socialisme en met „Insulinde" de richting van de S.D.A.P. in contact is gekomen.

Spr. werpt een terugblik op hetgeen hij heeft gezegd en constateert ten overvloede de specialisatie van den nationalen strijd door de drie grootste vereenigingen: de cultureele Boedi Oetomo, de economisch-democratische Sarekat Islam en de radicaal-nationalistische „Insulinde". Dat deze drie partijen (met de S.D.A.P.) een democratische concentratie in den Volksraad hebben gevormd en nog treffender, dat vele Indonesiërs tegelijk lid zijn van twee of meer partijen, is het zichtbare bewijs, dat al de Indonesische partijen voorshands het Indisch nationalisme huldigen en slechts in de middelen tot bereiking van het doel van elkander verschillen.

Spr. eindigt met de hoop, dat spoedig de Volksraad tot een lichaam zal worden omgevormd, waarin de hervormende krachten in Indonesië langs wettigen weg de snelle, zeer snelle evolutie zullen kunnen bijhouden.

Twijfelwekkende Indische Statistiek.

—o—

De „*Handelsberichten*" zijn als een alleszins zeer officieel weekblad aan te merken en verdienen ook de belangstelling van Koloniale kringen; het is niet alleen een orgaan van het Ministerie van L. N. H. met medewerking van dat van Buitenlandsche Zaken, maar bevat buitendien ook sinds, ik meen, begin 1918, eene vaste afdeeling: „Berichten van het Ministerie van Koloniën", waarom het dan ook terecht meermalen in het Litteratuur overzicht van het „Koloniaal Weekblad" werd aangehaald. Tot dusverre bepaalden de laatstbedoelde „*Berichten*" zich tot mededeelingen, of juister, weergaven van officiëele Indische statistieken van In- en Uitvoer van Java en Madoera en van periodieke overzichten der verschillende Buitengewesten à tour de rôle; vergelijkingen werden daarbij, v.z.v. bekend, niet gemaakt, evenmin als gevolgtrekkingen: er werd geen commentaar gegeven bij deze publicaties van overigens waardevolle gegevens, waarbij een ernstig streven naar zoo objectief en volledig mogelijke berichtgeving bestaat.

Iets anders is het evenwel met een bericht — zooals lager zal blijken eene door of vanwege de Indische regeering opgestelde Nota, dat onder het hoofd: „*Economische Toestand van de inheemsche bevolking van N.-I. gedurende de laatste 15 jaren*" is opgenomen in de „Handelsberichten" van 13 Februari 1919.

Daaruit zij fragmentair het volgende aangehaald en daarna in nadere beschouwing genomen:

„Die toestand is in de laatste 15 jaren aanzienlijk „verbeterd en dit is voor een groot deel te danken „aan de toeneming der Europeesche Cultures, welke „eene belangrijke bron van inkomsten voor duizenden „en duizenden inlanders scheppen,.........

„De reeds bereikte verbetering in den economischen „toestand moge blijken uit de ondervolgende gegevens, betrekking hebbende op Java en Madoera"......... (I).

„Volgens door de bestuurshoofden verstrekte gegevens telde de bevolking aan het einde van 1917 in „duizendtallen 33652; dit is eene vermeerdering vanaf 1900 met 18.5 pCt. (II).

„De opbrengst der bedrijfsbelasting, geheven van „de inlandsche bevolking, steeg van 1900—1917 in „duizendtallen van *f* 1.688 tot *f*2297. (III);

„De veestapel (zonder de Vorstenlanden) is in een „tijdvak van 10 jaren ('05—'15) vermeerderd met „778.000 runderen en buffels, d.i. eene toeneming „met 18 pCt. (IV)."

Als algemeene opmerking zij voorop gesteld het feit, dat men voor de verschillende onderwerpen niet dezelfde tijdsruimte heeft aangenomen, wat aan de zuiverheid der gemaakte gevolgtrekkingen afbreuk doet, doordien hunne vergelijkbaarheid bemoeilijkt of onmogelijk wordt. Zoo heeft men bij volkstal en bedrijfsbelasting de jaren 1900—'17, bij den veestapel '05—'15, en afwijkende van de in het hoofd bedoelde „15" jaren bij de (hier niet aangehaalde) bouwgronden 1900—'15, behandeld; dat is dus een te ongelijk punt van uitgang. Bij IV is er grond voor het vermoeden, dat men aan het 10-jarige tijdvak de voorkeur heeft gegeven boven het 15-jarige, omdat dit meer bewees in de richting van het beoogde succes, n.l. een gunstigen indruk van de veetoestanden te wekken. De cijfers van 1905 zijn n.l. vooral voor de buffels en paarden ongunstiger, n.l. lager dan die van 1900; men had alsdan met een lager aangroeipercentage moeten volstaan en er zou gebleken zijn, dat, nog daargelaten den schrikbarenden en bedroevenden achteruitgang van 1900—1915 van den paardenstapel van 418.00 tot 304.000, dus met zegge 27 pCt., de runderen en buffelstapel bij elkaar nog niet eens met 14 pCt. zou zijn toegenomen en dit dus allerminst gelijken tred had gehouden met het uit het in II aangegeven aangroeipercentage van 18.5 berekende van 16½ pCt. Men stond er dus, hoe men het ook keert en draait op eind '15 en hoogstwaarschijnlijk nog op eind '17 en '18, wat het dierlijke volkskapitaal betreft, slechter bij dan in 1900, dus het jaar, waarop kort daarna in de Troonrede gezegd werd, dat Java zich in de befaamde „inzinking" zou bevinden. De Overheid stelle toch de zaken nooit beter voor dan ze wezenlijk zijn, poge geen beteren indruk te wekken dan de toestand feitelijk is.

Wat nu de vier punten in het bijzonder aangaat, diene het volgende:

I. Dit is wat de Europeesche, of ruimer gezegd, niet-Inlandsche Cultures aangaat, te vaag uitgedrukt. Waar de plant- en oogststatistiek der Inlandsche landbouwgewassen in de laatste jaren tot een vrij hoogen trap van deugdelijkheid door het Landbouwdepartement is opgevoerd en de totale oppervlakte daarvan voor Java en Madoera blijkens de „*Korte Berichten*", weekorgaan van dat Departement, bijna 9 millioen B. omvat, hadde opgegeven moeten zijn de totale oppervlakte der een- en meerjarige niet-Inlandsche culturen met inbegrip van die der Vorstenlan-

den en Particuliere Landerijen, welks totaal ongeveer ¾ tot 1 millioen B. bedraagt, dus een twaalfde of negende gedeelte van het eerstgenoemde; voorts hadde, zij het ook maar globaal, nog moeten opgegeven zijn, hoeveel Inlanders direct en indirect een vast bestaan in en door, of tijdelijke voordeelen genieten van die Cultures en hoeveel ongeveer het geldelijke surplus is, dat aan hen valt boven het inkomen, dat zij zouden hebben als zij op de gewone Inlandsche wijze, dus zooals meer dan 80 % hunner volksgenooten leefden en werkten in de zuiver of ongerept Inlandsche omgeving of maatschappij. Dan hadde deze zinsnede veel meer relief en waarde gekregen; in plaats van de voor eene ambtelijke mededeeling te kinderlijke uitdrukking „duizenden en duizenden" hadde men kunnen weten, of men te doen had met 5, 50 of 500 duizend.

II. Mij is geen tweede voorbeeld bekend van zulk eene treffend zonderlinge tegenstrijdigheid in zulk een hoogst belangrijke en veel beteekenende aangelegenheid als die van de bevolkingssterkte, die vereischt toch, gelijk en om meerdere voorname redenen van zelf spreekt, de grootst mogelijke zorgvuldigheid van behandeling, daar zij eene der meest vooraanstaande en doorslaggevende factoren in de economische politiek vormt. Blijkens voetnoot 2) van bl. 2 der door het Rijks Centraal Bureau voor de Statistiek over 1915 uitgegeven en zeer officieele „Koloniale Jaarcijfers" bedroeg de sterkte der Inlandsche bevolking volgens opgave der gewestelijke bestuurshoofden op eind '12: 35.577 en zou zij dus op eind '17, bij eene, matig geschatte, jaarlijksche toename van gemiddeld 70.000, ruim 39, of dus meer dan 5½ millioen of ruim 16 pCt. meer dan in de H.B. voor eind '17 opgegeven, moeten bedragen. Mocht de ambtelijke bewerker of samensteller die mededeelingen van deze opgaven van eind '12 kennis hebben gedragen, dan was het m.i. zijne plicht geweest, hunne onbetrouwbaarheid en dus onbruikbaarheid overtuigend en klemmend te bewijzen; zoo ook dát en waarom de door hem gebezigde cijfergegevens wèl zoo deugdelijk of deugdelijk genoeg worden geacht, om als basis voor de gewichtige en verdragende gevolgtrekkingen te dienen. Was hij er niet mee bekend, dan verdient hij bij de zeer groote beteekenis dezer cijfergegevens het verwijt van groote oppervlakkigheid en ondegelijkheid en hij is dan een slecht voorlichter. Mocht er echter geenerlei reden aanwezig blijken, op grond waarvan men de globale juistheid van de gegevens der onderwerpelijke jaren in twijfel kan of mag trekken, dan zou men vrij plotseling voor het lugubere feit van eene afneming van bevolking in 5 jaren met bijna 2 millioen zielen staan en is de vraag gerechtvaardigd: hoe komt dat? Zijn dat wellicht de verwoestingen als gevolg van pest en andere volksziekten? Zouden deze demonen dus zoo gewoed hebben, dat zij bovendien ook het accres van 5¼ millioen zouden hebben opgevreten? Maar dan hadde zulks stellig ook uit de mortaliteitsstatistiek van den Burg. Geneesk. Dienst moeten zijn gebleken; maar voorzoover bekend, is er van die zijde in de jaren 12—18 toch niet vernomen, dat op bevolkingsvermindering in dezen verbijsterenden omvang wijst.

Men staat dus thans voor den onontkoombaren plicht, dat er klaarheid moet worden gebracht omtrent de juistheid van ééne van drie mogelijkheden of alternatieven, ten aanzien waarvan steller dezes gelooft, dat de opgaven van eind '12, zoo niet de volstrekte waarheid uit te spreken, er dan toch zeer dicht bij staan en zoo dicht, dat zij als de basis moeten worden aangenomen. Ik ga op deze plaats niet verder in op het feit, dat alsdan de gevolgtrekkingen terzake van toestandsverbetering, automatisch belangrijk minder gunstig moeten worden.

Wat III betreft had er zuiverheidshalve nog bij aangeteekend moeten worden, dat eenerzijds in 1907 de inkomsten van ƒ 50.— en minder werden vrijgesteld, anderzijds op de andere, niet alleen het beginsel van progressie werd toegepast, maar daarvan ook het begrip inkomen ruimer en preciezer werd omschreven; wat dus met elkaar vergeleken wordt, berust op vrij uiteenloopende grondslagen van aanslag en ik geloof, dat de hoofdreden van de toeneming moet gesteld worden op rekening van den progressieven aanslag.

IV. Bij de vrij uitvoerige besprekingen in den Volksraad van de amendementen Stibbe en Schumann om de uitgaven van den Veeartsenijkundigen Dienst te verhoogen, heeft op 28 November '18 behalve deze twee amendatoren ook het Volksraadslid van der Jagt het woord gevoerd: hij sloot zich geheel bij hen aan, waar zij op het groote tekort aan Europeesche en Inlandsche Veeartsen wezen en op de daaruit reeds voortgekomen, zeer ongunstige gevolgen voor den vee- en paardenstapel, die volgens Stibbe (oud-Resident) hun achteruitgang mede te danken hadden aan een tekort van 45 pCt. aan dat personeel, zoodat hij sprak van niet minder dan *desorganisatie van den Veeartsenijkundigen Dienst;* en waardoor men in 1920 of 21 voor een nog grooter tekort zou komen te staan, indien daarin niet spoedig verandering werd gebracht en dit in verband met de meerdere plaatsen, die in Europa open komen. „En wanneer „dit gebeurt" zegt hij, „dan is het zeer zeker, dat de „vee- en paardenstapel in Indië, die toch al zoo be„dreigd zijn, gedoemd zijn, langzamerhand te ver„dwijnen en geheel in het niet te verzinken. Welke „gevolgen dit zou hebben voor den Landbouw, behoef „ik niet uit te leggen"; v. d. Jagt's, Assistent-Resident van Keboemen en fungeerend Voorzitter der Veeteelt-vereeniging van Oud-Zuid Bagaleen, woorden zijn nog ontmoedigender en somberder:

„Hoeveel proeven zijn er al niet genomen, om Ja„va's veestapel vooruit te brengen en de eene na de „andere is een fiasco geweest. Welke moeite heeft „zich zoo menig veearts niet gegeven en toch niets „anders bereikt dan dat goed geld naar kwaad geld „werd gegooid."

„Zienderoogen gaat de veestapel kwalitatief ach„teruit en de toename in de laatste 10 jaren is zeer on„bevredigend geweest, ja vanaf 1915 werd afname „geconstateerd. Over de degeneratie en de inzinking „van den buffel- en runderstapel en van het paar„denras zijn de veeartsen het eens; wat dit zeggen „wil voor Java's landbouwende bevolking, welk ge„vaar voor de toekomst daarin gelegen is, behoeft „geen nader betoog. Om een idee te geven van den „toestand, kan ik mededeelen, dat in 1905 op Java „en Madoera aanwezig waren 318.442 paarden en „einde '16 nog slechts 244.304. De runderstapel klom „van '05 tot eind '15 van 2357118 tot slechts 3242896 „en zakte toen in tot 2979185 op einde '16; welke „cijfers voor den buffelstapel zijn 1969098, 2540841 „en 2222519. Voor beide is dus eene numerieke in„zinking te constateeren, terwijl, gelijk gezegd, ze „ook kwalitatief achteruitgaande zijn."

„De paardenrassen van den Archipel zijn uitgebuit „door roofbouw en de krachtige deskundige maatre„gelen tot regeneratie ontbreken. Ik herinner slechts „aan het pittige Koeningan-, het stevige Kedoe-, het „groote Preangerpaard, den forschen Makassaar, den „vurigen vluggen Batakker, de Rotti- en Bimaneezen „en vooral aan het edele Soemba- of Sandelhoutpaard, „ze zijn grootendeels uitgestorven of gedegenereerd „in de laatste decennia."

„Men zie eens rond hier te Batavia, welke kalfjes „voor de huurkarretjes loopen en welke erbarmelijke „knolletjes voor den z.g. Ebro staan."

Zooals men ziet, klinkt dit heel anders, dan de mededeeling terzake in de H. B.; waarom heeft de bewerker er niet het jaar '16 bijgenomen, al ware dit nog zoo bitter! Want dit geeft in vergelijking met '15 een hoogst ernstigen en bedenkelijk grooten achteruitgang van het vee te zien, die zeer pessimistisch stemt.

Hiermee is de nadere beschouwing der vier punten geëindigd.

Op de vergadering van 15 November heeft het Volksraadslid Mr. Dr. Schumann zich, voor het meerendeel indirect uitgesproken over zekere regeeringsnota met een langen titel, handelende over den economischen toestand; uit de gedane aanhalingen ziet men, dat de in de Handelsberichten openbaar gemaakte mededeelingen aan die nota òf ontleend zijn òf er een deel van bevat of is. Met „indirect" wordt bedoeld het feit, dat dat lid gemakshalve voorlezing deed van een artikel in het „Vrijzinnig Weekblad van 2 November, waarin die nota onder den titel „Droeve cijfers", allesbehalve met instemming en lof wordt besproken; integendeel toont het aan, dat die regeeringsnota geene „glowing", maar veeleer een „gloomy description" is."

Als eene der vele middelen, om den veestapel eerst in zijn achteruitgang te stuiten, daarna op te heffen, wordt door de heeren Schumann en van der Jagt terecht gewezen op de noodzaak der aanstelling van Veeteelt-deskundigen of Consulenten. Dit beaamt steller dezes ten volle, want reeds in het voorjaar 1916 werd de groote noodzakelijkheid daarvan ingezien, door den toenmaligen Voorzitter der genoemde vereeniging voor de bevordering van den Veeteelt in Oud-Zuid-Bagaleen, den heer Cochius en hem; en in overeenstemming met den heer Mr. van Heeckeren, den adj.-inspecteur dr 't Hoen besloten, om in die richting stappen te doen, indien mogelijk in verband met het toen aanhangig gemaakte voornemen, tot oprichting van Kamers van Landbouw, waarin ook de Inlandsche landbouw, veeteelt c.a. zouden worden betrokken en anders zonder die Kamers. Maar, hoe ook, de noodzakelijkheid van dergelijke deskundige raadslieden was toen al boven allen twijfel en tegenspraak verheven. Ik koester dan ook de stellige verwachting, en vlei mij met de hoop, dat de nieuwe Directeur van

L. N. H. reeds vóór zijn vertrek omtrent de gunstige beteekenis en noodzaak van zulke Consulenten duidelijk en grondig voorgelicht en er van overtuigd geworden, aan deze aangelegenheid zijne ernstige aandacht zal schenken.

Belangstellenden in het streven, den arbeid en de nog bescheiden uitkomsten van de Veeteeltvereeniging in Oud-Zuid-Bagaleen voormeld, zij aanbevolen o.a. de kennisneming van het door goede foto's verluchte opstel in No. 4 en 5 ('18) van het weekblad „Indië" door steller dezes, vooral handelende over het in de laatste jaren zoo bekend gewordene „Miritvee".

Een eigenaardig toeval wil, dat in Januari '19 (tweede helft) de „Tweede Nota over de gedwongen „inkrimping van Suikerrietaanplant op Java, eer„biedig aangeboden aan Z.Exc. den Minister van „Koloniën, door het Bestuur van den Bond van „Eigenaren van Ned.-Ind. Suikerondernemingen te „'s-Gravenhage" werd openbaar gemaakt. Dit is een even wel doordacht als met gebruikmaking van de nieuwste gegevens terzake stevig gedocumenteerd geschrift. Van zijn samensteller of stellig voornaamsten medewerker, Mr. Ramaer, onderteekenaar der gelijktijdig daarmee gepubliceerde „Eerste Nota van 10 April '18" kan niet gezegd worden, dat hij iemand is, die „over één nacht ijs loopt."

Op de tweede bladzijde van de eerstbedoelde Nota zegt hij in eene economistische redeneering ter beantwoording van de vraag: „is inkrimping van sui„kerrietaanplant op last der Overheid in het belang „der voedselvoorziening van de bevolking van N.-I. „noodzakelijk?" het volgende:

......„Deze statistieke berekening wordt natuur„lijk ongunstiger, als men in aanmerking neemt, „dat sedert 1905 de bevolking van Java niet weinig „is vermeerderd. Einde 1912 bedroeg zij reeds meer „dan 36 millioen. Weliswaar is de padicultuur „thans weder iets uitgebreider dan waarvan in 1905 „werd geoogst, maar die uitbreiding zal in geene „verhouding staan tot de vermeerdering der bevol„king sedert 1905."

Wat hier als een min of meer stellig vermoeden, eene groote waarschijnlijkheid wordt uitgesproken, is maar al te juist, althans in voorwaardelijken zin. Er blijkt uit die woorden, dat de heer Ramaer begrijpelijkerwijs terecht de betrekkelijke voetnoot uit de Koloniale Jaarcijfers als eenig betrouwbaar en deugdelijk punt van uitgang heeft gemeend te mogen aannemen in een geschrift met voor een gedeelte eene strekking van economische politiek, eenen inhoud van agrarisch-economischen aard; in dit bovendien tot den Minister van Koloniën gerichte geschrift neemt hij dus stilzwijgend aan, dat het volkstal van Java op eind '17 39 à 40 millioen bedroeg, dus 5½ à 6½ millioen grooter dan in de hem uiteraard toen nog onbekende mededeelingen uit de „Handelsberichten" van 13 Februari '19. Men kan benieuwd zijn, hoe èn de heer Ramaer èn de Minister staan tegenover dit 16½ à 19½ pCt. bedragende verschil in twee officieele uitgaven, ongeveer een jaar na elkaar gepubliceerd in Nederland en in Indië.

Gelijk vanzelf spreekt, zou het als muggenzifterij verdienen te worden afgekeurd, indien men bij de bekende te groote onvolkomenheden en gebreken met betrekking tot de vaststelling c. a. van het zielental van Java, verschillen van 3 à 4 pCt. — volgens Nederlandsche opvattingen van statistieke nauwkeurigheid al zeer groot, bijkans ontoelaatbaar ruim — niet over het hoofd wilde zien; deze kunnen als klein genoeg gelden voor de globale of benaderde juistheid dier cijfers en doen meestal geen kwaad door een te onjuist, te scheef beeld van toestanden te geven, van te verkeerde of ontoereikende maatregelen de oorzaak te zijn e. d. Nu is het verkrijgen van dergelijke bij benadering juiste en dus voldoend bruikbare gegevens in dezen niet zoo moeilijk; dit kan geschieden door de jaarlijksche opname van hoofdgeldplichtigen, die ook om het daarbij voorzittende fiscale oogmerk een hoogen graad van vertrouwen verdienen. Weliswaar hebben zij alleen plaats in de Gouvernementslanden, maar de statistische kennis omtrent de bevolking der Vorstenlanden en der Particuliere Landerijen is in de laatste vijf jaren aanmerkelijk toegenomen en zoo verbeterd, dat men zich ook daar gevrijwaard voor en verzekerd tegen afwijkingen achten kan, zoo groot, dat men ze wel onvergeeflijke enormiteiten noemen kan; de ernst van welker bestaan blijkt juist in dezen tijd zoo duidelijk, evenals de dringende noodzaak, om zoo spoedig mogelijk klaren wijn daarover te schenken, al was het alleen maar om het voedingsvraagstuk c. a.

Wat door den heer Ramaer over de padicultuur werd opgemerkt, is, behalve juist te zijn, buitendien in flagrante tegenspraak met de Indische Regeeringsnota omtrent den economischen toestand der laatste 15 jaren. Nog afgescheiden van het verkeerde, om, gelijk in die Nota is geschied, den geslaagden rijstaanplant met elkaar te vergelijken, schijnt de voor de openbaarmaking dier Nota verantwoordelijke ambtenaar in het geheel niet te rade gegaan te zijn met, wellicht wel in het geheel geene kennis te hebben gedragen van het vrij eenvoudige, maar zeer gewichtige feit, dat van eind 1905 tot eind 1915 het totaal der rijstvelden in de Gouvernementslanden van 2931 tot 3400 duizend of met 16 pCt. is toegenomen; de bevolking zou op de door den heer Ramaer m. i. terecht aangenomen basis op eind '15 moeten bedragen: 36 millioen + 3 × 700 duizend = rond 38 millioen of met ruim 26 pCt. zijn toegenomen boven de ruim 30 van eind 1905. Het feit, dat het eerste alleen op de Gouvernementslanden, het tweede op geheel Java betrekking heeft, verandert niets of zeer weinig aan den procentueelen aangroei van beide factoren: zij wijst dus op een vrij ernstige wanverhouding; deze moet echter nog ernstiger heeten, als men in aanmerking neemt, dat de bevolkingstoeneming w e z e n l i j k en d a a d w e r k e l i j k is, terwijl men zulks van de rijstvelden n i e t kan zeggen, daar een deel van hunne toeneming moet worden gesteld op rekening van betere gegevens door de nieuwe landrentemetingen; n.l. m e e r b e v i n d i n g en a a n t r e f f e n v a n t o t d u s v e r r e v e r z w e g e n g r o n d e n, dus velden, die ook reeds in 1905 bestonden. Was dus het toenmalige rijstareaal 3 millioen B, dan zou de toeneming slechts 13⅓ pCt. bedragen hebben, dat is dus de helft van het bevolkingsaccres en hierdoor is gedeeltelijk verklaard, waarom ondanks den van 63 in 1913 tot 4 duizend ton in '17 gedaalden uitvoer van rijst, eene klimming van den invoer plaats heeft, die voor 1917 op 1700 duizend ton kan worden aangenomen (zie bijl. II dier Nota, n.l. het extract uit de redevoering van den vertegenwoordiger der N.-I. regeering Mr. Dr. Talma in den Volksraad van 4 Juni).

Eene andere stem, die ook kan gelden als gelijkluidend met die van steller dezes en die dus eveneens afwijkt van hetgeen die Regeeringsnota inhoudt, is hetgeen deze Regeeringsgemachtigde, de heer Talma, op 2 December '18 in den Volksraad, n.l. in het belangwekkende debat over de Nijverheidspolitiek verklaarde:

„...Vast staat, dat de landbouw den s n e l l e n „a a n w a s van de bevolking niet zal kunnen „bijhouden èn dat de inlandsche huishouding, wil „zij in staat zijn, de van alle kanten aankomende „verhooging van uitgaven het hoofd te bieden, de „bron van inkomsten, die uit de fabrieksnijverheid „voortvloeit, niet kan ontberen."

Het gedeelte dezer zinsnede over de inkomsten uit de Nijverheid latende voor wat het is, komt het mij twijfelachtig voor, dat de gemachtigde, waar hij spreekt van „snellen aanwas", hiermede zoude bedoelen den bevolkingsaangroei volgens de Regeeringsnota; n.l. met ± 1 pCt. 's jaars; dat is v.z.v. mij bekend een normale, terwijl men van „snellen aanwas" eerst kan spreken bij ± 2 pCt., zooals uit de Jaarcijfers volgt. Het is dus van zeer groot belang, om er zekerheid over te krijgen of sinds 1900 de aanwas in doorsnee ± 1 of ± 2 pCt. bedragen heeft, daar dit jaarlijks 300 à 350.000 en over 15 jaren 4½ à 5½ millioen scheelt. Wat het verband van dien aangroei met den landbouw aangaat, zou t.a.v. de totale uitgestrektheid bouwvelden gezegd kunnen worden, dat in het tweede geval het volkstal reeds sneller groeiende is dan die uitgestrektheid van bijna 9 millioen B; het is moeilijk te zeggen s i n d s w a n n e e r; maar zelfs in het eerste geval, dus bij den kalm-matigen aanwas met 1 pCt., zal dit spoedig evenzeer het geval zijn, wederom is het echter niet zoo gemakkelijk te zeggen v a n w a n n e e r a f; het zuiverst is het deze zeer belangrijke vragen te trachten te beantwoorden voor de rijst- en de andere velden afzonderlijk.

26 Febr. '19. SCHMÜLLING.

Stemmen uit de Eur. pers in Ned.-Indië.

Organisatie der voedselvoorziening.

De voedselvoorziening is een vraagstuk van groot belang over bijna de geheele wereld en ook in Indië. Telkens komen er berichten over, die erop wijzen, dat men daaromtrent nog alles behalve gerust kan wezen.

Eenige maanden geleden besprak het *Bat. Nbl.* de kwestie in een tweetal artikelen, en hoewel de omstandigheden sinds dien eenige wijzigingen hebben ondergaan, verdienen de beschouwingen van bovengenoemd blad toch de aandacht.

In de periode Januari-September mislukten van den rijstbouw 90.000 bouw meer dan gedurende dezelfde periode van 1917. Op Boni mislukte de oogst en Palembang, een rijstuitvoerend land, stond voor een tekort.

Daarenboven waren de vooruitzichten voor de tweede gewassen allesbehalve bemoedigend, wat aangaat cassave en maïs.

Dientengevolge zijn alle voedsel-reserves uitgeput, terwijl de productie onvoldoende is om geheel Indië te voeden. Daarbij dient in het oog gehouden te worden, dat, al kan men voorraden machtig worden, de rijstprijzen wel eens zoo zouden kunnen oploopen, dat het artikel te duur werd voor Indisch volksvoedsel, wat practisch gelijk zou staan met het niet-beschikbaar zijn er van.

Ten slotte zal door de geheerscht hebbende droogte de volgende oogst eerst in Mei in stede van in April plaats kunnen hebben, zoodat het tijdperk van voedselschaarschte nog met een maand verlengd wordt.

Nemen we in aanmerking, dat de Archipel niet voldoende voor eigen gebruik voortbrengt, dat het ontbrekende niet als gewoonlijk uit Zuid-Azië is aan te vullen en dat het wereldvoedsel-tekort overal elders de levensmiddelen wegzuigt, die anders nog voor Indië bereikbaar zouden wezen, dan blijkt, dat Indië, zonder noemenswaardige hulp van buiten, zich door een Indische voedselcrisis zal hebben heen te slaan.

„Wie vertrouwen heeft in de hulpbronnen van Indië en wie voelt voor hare komende oeconomische autonomie, die kijkt bij dezen inderdaad zeer ernstigen toestand niet ontmoedigd. Integendeel hij beseft: *het moet, dus het kan!*"

En het kan in de eerste plaats door voort te gaan in de door de Regeering ingeslagen richting, waardoor ze een vrij volledig overzicht heeft gekregen over de productie, distributie en consumptie van volksvoedsel in Ned.-Indië, en tevens een organisatie geschapen heeft om die alle zooveel mogelijk te beheerschen.

Het eerste, wat men gedaan heeft, is de grenzen afsluiten en bewaken, opdat niets wordt uitgevoerd, wat als volksvoedsel kan dienen.

Toch verdwijnt nog een belangrijk voedingsmiddel vrij uit den Archipel, n.l. de sago.

Gezuiverd, ruw en in andere soorten werd in 1913 rond 14.000 ton en in 1917 rond 13.500 ton uitgevoerd, terwijl een levendige inter-gewestelijke handel in 't product bestaat.

Werden die 14.000 ton binnensland gehouden, dan zou de distributie hiervan in de Buitengewesten het rijstverbruik verminderen. Indien de Regeering de voor export bestemde partijen opkoopt, behoeft de sago produceerende bevolking niet de dupe te worden van een prijsdaling.

Als e e r s t e, doch niet belangrijkste, maatregel ligt dit voor de hand.

De Regeering bedenke, dat de voedselvoorziening voornamelijk een Inlandsche aangelegenheid is, en dat als zij die voorziening geheel aan zich houdt, ze alleen alle verantwoordelijkheid draagt en de Inl. vereenigingen met haar klachten en rekesten tegenover de bevolking den mooien man spelen.

De Regeering roepe de Inlandsche vereenigingen tot medewerking op en geve deze de gelegenheid om te toonen, dat ze ook tot positieve volksverzorging in staat zijn.

Als eerste uiting hiervan stelle de Regeering een voedselraad in, die gevraagd en ongevraagd van advies dient, hetgeen een openhartige bespreking van alle mogelijkheden en noodzakelijkheden meebrengt met de regeeringsambtenaren.

Deze besprekingen zullen niet alleen veel raadgevingen opleveren van de zijde der bevolking, maar ze zullen ook ontstemming over te straffe bestuursinmenging tegenhouden.

Voor een vlotte arbeidswijze moet de Voedselraad direct, zonder tusschenkomst van een departementschef, met het Hoofd van de afd. Handel van het Dep. L. N. H. samenwerken.

De door het Volksraadslid, den regent van Serang, bijeengeroepen samenkomst van afgevaardigden van verschillende Inlandsche vereenigingen, om maatregelen voor de voedselvoorziening te beramen, is te beschouwen als de kiem van den Voedselraad.

Met adviezen alleen komt men er echter niet. Er moet meer grond bebouwd worden; om den invoer van rijst onnoodig te maken ± 300.000 bouw sawah. En daar zulke uitgestrektheden op Java niet meer te vinden zijn, moet in de Buitengewesten meer grond in cultuur gebracht worden.

De Regeering late de organisatie van den aanplant in de B. G. echter over aan den Voedselraad of een ander lichaam van vertrouwensmannen der Inlandsche bevolking.

De Regeering zegge heel openhartig: „Voor een behoorlijke volksvoeding tegen normalen prijs komen zooveel duizend ton levensmiddelen per jaar te kort. Invoer daarvan is hoogtwaarschijnlijk niet mogelijk. Ziet gij, vereenigingsbesturen, kans om zooveel volk naar de Buitengewesten te doen emigreeren, dat daardoor de vereischte hoeveelheid geheel of gedeeltelijk verbouwd wordt, dan zullen Wij u steunen en levert dit belangrijke voordeelen voor de Inlandsche bevolking op.

Werkt de bevolking echter niet mee — dan is zij verantwoordelijk voor komend gebrek, doordat zij op het juiste moment de handen niet uit de mouw wilde steken.

Aan u de beslissing of gij voor meer voedsel wilt zorgen, ja of neen."

Wil de V. R. meewerken, dan gaan de leden in overleg met landbouwkundigen ten spoedigste op reis, om landstreken op te zoeken, die in de Lampongs, Djambi, Kwantan en elders te vinden zijn.

De Regeering richte verder een Landbouwcredietbank op met een directie van bekwame organisators, welke tevens voor de groote leiding zorgt; zooals de verscheping der duizenden gezinnen, de aanvoer van buffels of sapi's, van landbouwwerktuigen, bibit, enz.

Verder late men allerlei regelingen over aan de Commissie van Inlanders voor een bepaalde landstreek, bijgestaan door *door hen zelf gekozen* of in dienst genomen Europeanen. De geheele organisatie moet los staan van alle nu eenmaal wantrouwenwekkende ambtelijkheid, Inlandsche zoowel als Europeesche, en de verantwoordelijkheid ruste op de vertrouwensmannen van het volk, waarvoor het voedsel bestemd is.

Door overal groote complexen in cultuur te brengen op de Buitengewesten, vestigen zich daar nieuwe bevolkingscentra, die later aan de ontginning van die gewesten ten goede komen, terwijl Java van zijn overbevolking ontlast wordt.

De Mangga-tentoonstelling te Pasoeroean.

De Malangsche correspondent van het *Bat. Nbl.* vertelt een en ander over de mangga-tentoonstelling te Pasoeroean.

Op verzoek van den heer W e s t e n d o r p, pomoloog te Buitenzorg, richtte de regeeirng jaren geleden een manggatuin in, waar onder leiding van den heer W. en den assistent pomoloog, den hr. O c h s e, sedert eenige jaren een entmethode toegepast wordt, waardoor van een boom met bijzondere kwaliteiten, honderden enten verkregen en verspreid worden.

In een nieuwen proeftuin zullen de aanwezige manggasoorten verzameld en de beste variëteiten zooveel mogelijk vermeerderd worden, waarvan de enten op groote schaal onder de bevolking verspreid zullen worden. Het groote succes van de te Malang gehouden djeroektentoonstelling bracht de vereeniging „Mardi-Kirno" op de gedachte een manggatentoonstelling te houden, onder leiding van den hr. Ockse.

De uit Inl. onderwijzers bestaande keuringscommissie had 45.000 inzendingen te beoordeelen.

Nadat de assistent-resident d e l a P a r r a de tentoonstelling geopend had, zette de regent van Pasoeroean voor de Inlanders, Chineezen en Arabieren in de Maleische taal het nut van de veredeling der vruchtboomen uiteen en wees op de voordeelen daarvan voor den handel in het algemeen en voor de bevolking in het bijzonder.

Onder de ruim 200 variëteiten trokken in het bijzonder de aandacht de inzendingen van den regent, bestaande uit de variëteiten aroem-manis en mana lagi, welke in den veredelden staat, waarin ze voorkwamen, alleen aangetroffen werden op het erf van den regent en den patih van Pasoeroean.

Beiden verklaarden zich bereid enten van die fijne kwaliteiten ten algemeenen nutte af te staan ter verspreiding onder de bevolking.

Iets over opium.

In „Dingen van Buiten en Binnen" in het *Soer. Hbl.* heeft A b r. E x o d u s het over het opiumgebruik, en naar aanleiding daarvan over de inconsequentie der regeering, die vervuld van ethische beginselen deze ter zijde zet, zoodra het de vulling van de schatkist betreft.

De regeering wenscht „verheffing van den inlander, verbetering van zijn bestaansvoorwaarden, economischen en moreelen vooruitgang van land en volk — zij is verontwaardigd, wanneer zij verneemt, dat het drankmisbruik onder de inlanders toeneemt en benoemt commissies om een gedegen onderzoek naar dit kwaad in te stellen. Zij streeft naar onderwijsverbetering; heerendienst is haar een gruwel geworden en het prediken en belijden van het christendom vindt bij haar krachtige waardeering en nog krachtiger steun. Maar diezelfde hoog-moreele en hoog-ethische regeering heeft zich den alleenverkoop van het opium voorbehouden."

En met de baten van dezen handel drijft de regeering zeer toegejuichte ethiek.

Het zou niet kwaad zijn, indien een welversneden pen een opium-epos dichtte, „dat misschien de ethische leden van Volksraad en Volksvertegenwoordiging voor een eenigszins zuiverder exploitatie van de koopmansinstincten van de Nederlandsche staatsgemeenschap zou stemmen."

De vraag, wat de regeering doen kan om het opium verbruik, dien kanker van de Inl. maatschappij, niet

alleen te beteugelen, maar te doen eindigen, beantwoordt schr. op de volgende wijze:

In een afdeeling, waar de jaarlijksche uitvoer ongeveer 2 millioen, de jaarlijksche invoer 1.6 mill. bedraagt, het aantal belastingplichtige mannen 70.000 beloopt en de jaarlijksche belasting *f* 300.000, is de totale jaarlijksche opbrengst van het opium-middel ongeveer *f* 200.000. Een bedrag, dat niet alleen door de bevolking improductief besteed wordt, maar tevens het middel verschaft, dat de volkskracht ondermijnt.

Nog niet zoo heel lang geleden zijn de licenties daar afgeschaft en vervangen door opium-verkoopplaatsen, waar de mantri een register aanhoudt, waarin naam en woonplaats van den kooper worden aangeteekend en tevens of de kooper al dan niet voor eigen gebruik koopt. Wordt niet voor eigen gebruik gekocht, dan moet de naam van den lastgever vermeld worden. Waar nu echter verschillende aanzienlijken niet als opiumgebruikers te boek willen staan, laten ze een tusschenpersoon op zijn naam koopen, zoodat niets- en weinig-bezittende koelies voor een maandelijksch verbruik van *f* 200 te boek staan. Kon men bereiken, dat de registratie juist en zuiver de koopers en het gekochte kwantum aangaf, dan zou men kunnen beginnen met een overgangstijdperk van zes maanden in te stellen, om daarna alleen hen als opium-verbruikers te beschouwen, die als zoodanig in het boek voorkomen. Hun „rantsoen" zou dan bepaald kunnen worden uit het gemiddelde van hetgeen ze gedurende zes maanden op hun eigen naam hebben gekocht of doen koopen.

Aan deze gebruikers wordt voor de op bovengenoemde wijze berekende hoeveelheid een licentie voor het leven uitgereikt, en voortaan wordt opium alleen aan deze licentie-houders verkocht en aan niemand anders; nieuwe licenties worden niet uitgegeven, sterft een licentie-houder, zoo wordt zijn licentie ingetrokken, en zoo zal het gereglementeerde opiumgebruik binnen een generatie uitsterven.

Het spreekt van zelf, dat op deze regeling èn van te voren èn gedurende het overgangstijdperk voortdurend de aandacht gevestigd moet worden, opdat de opium-gebruikers inzien, dat het in hun eigen belang is, om zich als gebruiker aan te geven.

De kans bestaat dat het gereglementeerde opiumgebruik vervangen wordt door een niet-gereglementeerd gebruik, maar dan zal het voor de regeering toch „geen onmogelijke taak zijn om door krachtige maatregelen en nauwkeurig toezicht clandestienen invoer en clandestien verbruik tot een minimum te beperken."

Suriname.

In ons nummer van 6 Febr. zeiden wij te zullen terugkomen op de lezing door Baron van Asbeck op 28 Januari in het Indisch Genootschap gehouden, wanneer de lezing in druk zou zijn verschenen.

Het gesprokene overlezende, vinden wij er veel in, waarmede wij — zooals wij reeds op 6 Februari zeiden — kunnen instemmen, maar ook niet weinig, dat wij zouden bestrijden indien de ruimte in dit weekblad dat toeliet. Hier dus slechts enkele losse opmerkingen:

Is het wel juist, dat het alleen aan den koeli te danken is, dat er geen gebrek aan voedingsmiddelen is ontstaan? Wij meenen, dat ook menige creool daartoe heeft medegewerkt, als was het niet uitsluitend door rijstbouw?

De spreker verwacht veel van het landbouwonderwijs. Wij niet, althans — zooals wij meermalen in dit blad betoogd hebben — niet van landbouwonderwijs aan de jeugd. Daarentegen stemmen wij geheel in met de volgende uitspraak van den spreker: „Het landbouwonderwijs in de Ver. Staten, niet in de eerste plaats gegeven aan den *toekomstigen* landbouwer, maar aan den landbouwer van *heden*, heeft voor zoover ik van Amerikanen kon vernemen, de stemming der negerbevolking geheel veranderd, zoodra zij er de vruchten van zag."......

Baron van Asbeck klaagt over het gemis aan gemeenschapszin bij den creool? Maar is dat iets specifiek creoolsch? Heeft men hier gedurende de oorlogsjaren veel gemerkt van gemeenschapszin bij de boeren, bij de fabrikanten, bij den groot- en kleinhandel, bij de stoomvaartmaatschappijen? Voor zoover die aan den dag kwam was het niet anders dan een poging om de gemeenschap te villen.

.......„De bevolking der kolonie moet deelnemen aan den arbeid van haar beheer en hare ontwikkeling"...... Aldus de spreker. Maar dan laat hij er op volgen:

„Ik weet bij ervaring, dat het stelsel, door mij voorgestaan, tot groote teleurstelling kan leiden. Het zijn sterke beenen, die de weelde dragen. Een Surinamer-ambtenaar, die een der meest verantwoordelijke betrekkingen in de kolonie bekleedde, bleek tegen die weelde niet bestand."

Met welke bedoeling memoreert de spreker dit zeer te betreuren feit „dat door de lagere bevolking als een smaad werd gevoeld"?

Toch niet als iets specifiek creoolsch?

Hij meent toch niet, dat men *hier* nooit hoort van ontrouwe ambtenaren?

Een zeer juiste opmerking bevatten de volgende woorden van Baron van Asbeck: „De kleurling, dit is een *opmerkelijk* verschijnsel, neigt meer naar de zijde der donkere mede-creolen, naar moederszijde dus, dan naar de zijde der blanken, naar vaderszijde; opmerkelijk, omdat er geen reden is, dat het negerbloed het sterkst in hem zoude spreken en omdat hij, de kleurling, bij den echten neger niet welkom is."

Gezien onze herhaalde bestrijding van het stelsel van détacheeren van ambtenaren voor korten termijn, halen wij met instemming het volgende uit de rede aan:

„Het systeem van voorziening in hooge ambtenaren, dat voor korten tijd gevolgd werd — hoe de tegenwoordige Minister v. Koloniën daarover denkt is mij onbekend — zal de oplossing van het vraagstuk niet ten goede komen. Het is het systeem der korte detacheering, in één geval zelfs met vermindering van inkomsten na een zekeren tijd, alsof men met geweld wil tegengaan, dat de kolonie gebaat wordt door de kennis van land en volk, die ambtenaren in hun eerste verbintenis hebben verworven."

De spreker acht deze bedoeling niet aan te nemen, „eerder dat men een lang verblijf van ambtenaren met het daaraan verbonden nadeel van verenging van inzicht, van verstikking in locale relaties wil voorkomen."

„Verstikking in locale relaties!" De vrees voor die verstikking maakt een grappigen indruk op hen, die weten, dat althans in de laatste halve eeuw, de beste Nederlandsche ambtenaren in Suriname juist diegene geweest zijn, die er lange jaren hebben gewerkt, die het land als hun tweede vaderland beschouwden en er geheel ingeburgerd waren.

Terecht vraagt dan ook Baron van Asbeck: „Immers hoe wil men een euvel als het antagonisme van blank en bruin mede helpen bestrijden zonder ingeburgerd te zijn, zonder medeleven, zonder de kennis der roerselen bij de antagonisten?"

En dan stelt hij een middenweg voor: een verbintenis van een twaalftal jaren met twee of drie buitenlandsche verloven van ten minste 6 maanden en met een goed verlofstractement. „Het relatiegevaar blijft dan bestaan, zoo het al bestaat", hetgeen volgens spreker een „geheel individueel iets" is.

Ja, een serum, waarmede men de uit te zenden of van verlof terugkeerende ambtenaren zou kunnen inenten om hen immum te maken voor dat „relatiegevaar", kennen wij helaas niet. De arme drommels moeten maar aan de infectie gewaagd worden.

In ons volgend nummer komen wij op de lezing van den heer van Asbeck terug.

* * *

Bij de Tweede Kamer is een wetsontwerp ingediend tot verhooging van de begrooting van Suriname voor 1917, wegens hoogere uitgaven van *f* 331.944 voor verscheidene posten. In deze som zijn begrepen de meerdere uitgaven aan voorschotten aan het Immigratiefonds *f* 100.000 en ten behoeve van de gouvern. rubberonderneming Slootwijk *f* 69.815 en kosten van het beschikbaarstellen van land, ten behoeve van den kleinen landbouw *f* 33.951, dus *f* 204.406, welke uitgaven niet van invloed zijn op de grootte van de rijksbijdrage. De overige hoogere uitgaven, samen *f* 128.538, zijn wel van invloed op de rijksbijdrage. Tegenover de hoogere uitgaven staat, dat *f* 247.110 minder dan de raming is uitgegeven op andere artikelen. Op de artikelen waarvan de uitgave uit de gewone middelen en uit de Rijksbijdrage moeten worden gedekt is derhalve *f* 247.110 min *f* 128.538 of *f* 118.572 méér ongebruikt gebleven dan boven de raming is uitgegeven. Deze gunstige uitkomst is voor een deel toe te schrijven aan de ontvangsten wegens de buitengewone heffingen in 1917. Méér hebben o.a. opgebracht: 1e inkomstenbelasting *f* 116.800, belasting huurwaarde *f* 21.000, de accijns op het binnenlandsch gedistilleerd *f* 55.700, vervoer- en vrachtgelden der koloniale vaartuigen *f* 144.000, concessierechten batala *f* 140.000, retributie balata *f* 52.800. Minder hebben opgebracht: de invoerrechten *f* 197.000, de goudbelasting *f* 7600, de posterij *f* 10.700, de rente-voorschotten aan het immigratiefonds *f* 17.600.

* * *

Op Tweeden Kerstdag hielden de Hollandsche boeren en hun afstammelingen te Paramaribo een kolonistendag. De voorzitter sprak den wensch uit, dat de aanwezigen zouden medewerken om ieder jaar een kolonistendag te houden en nu al vast

voorbereidingen te treffen voor de viering van den 75en gedenkdag der kolonisatie op 20 Juni 1920.

* * *

De zeer ambulante medewerker van „De Haagsche Post" vertelt in het nummer van 15 Maart van zijn bezoek aan de knoopenfabriek van den heer J. Mulder te Veendam, waar knoopen gemaakt worden uit noten, n.l. uit de steennoot, de vrucht van Phytelephas macrocarpa, een palm, die in de Taguawouden in Equador groeit.

Onder het hoofd „Zaden", enz. vinden wij in de „Encyclopaedie van Nederlandsch West-Indië" de mededeeling, dat van de zaadkernen van de bokkenoot (Caryocar glabrum) in de fabriek van den heer Mulder te Veendam knoopen gemaakt worden, waarvan een mooie verzameling o. a. te zien is in het Museum ten bate van het Onderwijs in Den Haag.

De bokkenoot, die niet, als de steen- of ivoornoot, de vrucht van een palm is, komt in Suriname vrij veel voor.

Maakt de fabriek geen knoopen meer uit de bokkenoot of heeft de ambulante medewerker deze niet gezien?

WAT DE INLANDER ZEGT.

Duurtetoeslag.

De *Kaoem Moeda* brengt den duurtetoeslag ter sprake, thans aan de Inlandsche ambtenaren toegekend en zegt, dat het nu tijd wordt om ook de inkomsten van de dessahoofden te vermeerderen. Nu verschillende dessa's tot enkele groote samengevoegd worden, zijn verschillende dessahoofden thans buiten betrekking. De hoofden van de nieuw gevormde dessa's moeten, alzoo de schrijver, niet op de gewone wijze door de bevolking verkozen worden, maar de oude functionarissen moeten als candidaten worden aangewezen, om te voorkomen, dat zij door omkooperijen van de bevolking in het gedrang komen. Het blad geeft verder in overweging om aan de hoofden, die niet herkozen worden, een deel der ambtsvelden toe te kennen als een bewijs van erkentelijkheid voor bewezen diensten.

S. I.

Op 3 November 1918 had volgens hetzelfde blad (*Kaoem Moeda)* te Koeningan (Cheribon) een vergadering plaats van de locale Sarekat Islam. De assistent-resident van Cheribon was daarbij tegenwoordig en het woord voerende, zeide hij, dat in de wereld alles langs lijnen van geleidelijkheid gaat, waarmede hij te kennen wilde geven, als waarschuwing aan de Javanen om niet te hard van stapel te loopen, temeer daar de minder ontwikkelden geen gelijken tred zullen kunnen houden met de meer ontwikkelden en begaafden. Tot nu toe wordt alles wat in het belang van den kleinen man noodig geoordeeld wordt, in overleg met de regenten gedaan. De Hollanders doen het niet alleen, maar met het Inlandsch bestuur. Tjokroaminoto, die ook aanwezig was, diende van repliek en bestreed den assistent-resident op alle punten.

De *Neratja zegt*, naar aanleiding van de relletjes te Koedoes, tusschen Inlanders en Chineezen, dat het vast staat, dat er op Java's Noordkust onder de bevolking vele fanatieke Mohamedanen worden aangetroffen, door de aanraking met Arabieren, die slechts geldelijk voordeel op het oog hebben. In 1913 was er ook reeds een dergelijk opstootje te Semarang naar aanleiding van het feit, dat een Chinees varkensvleesch in een Mohamedaansch bedehuis had geworpen. Wat kleeding, zeden en gewoonten, eten en handel betreft, volgen de bewoners van Java's Noordkust de uitheemsche Arabische gebruiken. Het was naar aanleiding hiervan, dat toen in April 1918 de commissaris van de Centrale Sarekat Islam een propaganda-reis over Noord-Java maakte, hij de besturen van de verschillende S. I.-afdeelingen en van andere vereenigingen in Koedoes den raad gaf om vooral niet fanatiek op te treden en liever de voorschriften van den Profeet op te volgen dan de leerstellingen der Arabieren.

Onder Arabieren.

Te Batavia — alzoo de *Neratja* — is een strijd ontstaan onder de Arabieren tusschen de Sjeichs en de Sajids, welke ook naar Soerabaja is overgeslagen en waarin zich ook de Inlandsche bevolking gemengd heeft. De Sjeichs willen de gewoonten van de Sajids afgeschaft hebben, zooals het geven van de handkus, het verbod tot het aangaan van huwelijken tusschen Sherifa's (vrouwelijke Sajids) en Sjeichs enz. De Sajids houden er vele vergaderplaatsen op na, waar ook godsdienstonderwijs gegeven wordt.

De Missigit van Wani.

De *Neratja* doet het verhaal van een missigit, die ongeveer 150 jaar geleden op kosten van vele inwoners van Wani (landschap Towaeli, Donggala, Midden Celebes) werd opgericht op een stuk grond, door den Vorst van Paloe geschonken en sedert door alle inwoners tezamen onderhouden. In 1912 nu werd dit gebouw, hoewel nog hecht en goed, gesloopt op last van het toenmalige hoofd van Wani, die toen tegen den zin der bevolking een nieuwe missigit liet bouwen, waarvan de kosten slechts door drie personen gedragen werden. Daarbij komt nog, dat de grond, waarop het nieuwe gebouw werd opgericht, in eigendom behoorde aan z e s personen, waarvan slechts é é n de vergunning tot bouwen verleende. Volgens de Mohamedaansche voorschriften mag een dergelijke missigit niet gebruikt worden voor het houden van het Vrijdaggebed. Reden waarom thans de meeste inwoners van Wani, die zich goede belijders van den Islam achten en niet bevreesd zijn voor het dessahoofd, afgezien hebben van het Vrijdaggebed.

Een afgevaardigde van de Mohamedaansche ingezetenen van Wani is in verband met deze gebeurtenis op audiëntie geweest bij den Gouverneur-Generaal, die beloofd heeft, dat deze zaak in der minne zal worden geschikt.

Beschamend voorbeeld.

Naar aanleiding van het bericht, dat de Christelijke Holl. Inl. School te Djokdja een subsidie zal aanvragen ten dienste van de oprichting van een eigen schoolgebouw, zegt de *Sri Diponegoro*, dat zulks beschamend is voor de Mohamedanen en vooral de rijken onder hen, in Djokdja, waar de Mohamadiavereeniging uit geldgebrek nog niet bij machte is een H. I. S. met de Koran op te richten. Rijke Moslemins — zoo roept de schrijver uit — waakt voor uw geloof! Bedenkt, dat wanneer gij sterft, gij al uwe schatten moet achterlaten en slechts met wat wit katoen ten grave zult dalen, en dat gij in het hiernamaals verantwoording van uwe daden zult moeten afleggen. Indien wij, Islammieten, niet flinker optreden, zullen onze kleinkinderen Christenen zijn. Ziet maar, hoe thans reeds de Christenen meer en meer veld winnen.

Landbouwcongres.

Te Weltevreden (Batavia) had, volgens de *Neratja*, een gecombineerde vergadering plaats van vele Inlandsche vereenigingen, welke geleid werd door den regent van Serang en waarin besloten werd om twee personen van elke vereeniging aan te wijzen, teneinde in comité te beraadslagen, wat op het aanstaande (medio 1919) landbouwcongres verhandeld zal worden. Aan dit congres zou ook worden verbonden een landbouwtentoonstelling van voortbrengselen uit geheel Indië.

Nieuwe Inl. Ver.

Te Padang Pandjang (Sumatra's Westkust) werd volgens de *Neratja* den 11en September 1918 opgericht een „Vereeniging van Hoofden der Loeboek nan Tiga Laras nan Doeo", welke het besluit nam een eigen orgaan uit te geven, een maandblad, de „*Pergeraken Kita*" (onze beweging), dat artikelen zal opnemen over wettelijke bepalingen in Alam Menangkabau, over adat, geschiedenis, bestuur, onderwijs, landbouw, handel, kinderopvoeding en andere nuttige zaken.

WAT DE CHINEES VERTELT.

Pandhuisdienst.

Naar wij vernemen — al zoo de *Bintang Soerabaja* — dreigt er over geheel Java een staking van

het Inlandsche personeel van den Pandhuisdienst. Als reden wordt opgegeven, dat de traktementen te laag zijn en wordt een algemeene loonsverhooging geëischt. Het is niet onmogelijk, dat dit slechts een schijnreden is en dat achter deze beweging andere motieven moeten worden gezocht. Der Regeering is een ultimatum gesteld, dat op een bepaalden dag expireert. Zijn dan de eischen niet ingewilligd, dan zal de algemeene staking uitgeroepen worden.

Omtrent de staking, welke onder het mindere personeel (Inlandsche) van den Pandhuisdienst dreigt uit te breken, vernam bovengenoemd blad *(Bintang Soerabaja)* nog het volgende:

Op een in Januari te Batavia gehouden vergadering van de afdeeling Batavia van den Inlandschen Pandhuisbond werd besloten van de Regeering te eischen, dat de salarissen van het mindere personeel van den Pandhuisdienst in dier voege zouden worden gewijzigd, dat deze voortaan zouden loopen van een minimum van *f* 30 's maands tot een maximum van *f* 150 's maands, welk maximum door periodieke verhoogingen in den tijd van achttien jaren bereikt zou moeten worden. Aan dezen eisch, welke telegraphisch tot den Landvoogd werd gericht, werd de mededeeling verbonden, dat indien de Regeering mocht weigeren hierop in te gaan, door het Inlandsche pandhuispersoneel over geheel Java zal worden gestaakt. Alvorens verder op deze kwestie in te gaan, dient — alzoo de schrijver — nadrukkelijk naar voren te worden gebracht, dat de voormannen van den Inlandschen Pandhuisbond ook zijn de voormannen van de S. I. In het hoofdbestuur van den Pandhuisbond zitten alleen voormannen van de S. I., evenals in alle afdeelingsbesturen van dien Bond. Zoo is bijv. Alimin voorzitter van de afdeeling Batavia van meergenoemden Bond en tevens voorzitter van de afdeeling Batavia der S. I., bovendien commissaris van het hoofdbestuur van den Pandhuisbond. En het was deze Alimin, die officieel het bericht kwam brengen, dat op een bepaalden dag (een Donderdag in het begin van Januari j.l.) een algemeene staking onder het lagere pandhuispersoneel zou uitbreken, indien niet aan de gestelde eischen zou worden voldaan. Nu wil het geval, en ook dit dient nadrukkelijk op den voorgrond te worden gesteld, dat reeds sedert eenigen tijd op het hoofdbureau van den Pandhuisdienst een voorstel tot loonsverhooging voor het mindere Inlandsche personeel in bewerking was, de indiening van welk voorstel eenigen tijd op zich moest laten wachten, aangezien men eerst informaties wenschte in te winnen naar den loonstandaard bij andere takken van dienst, waar Inlandsch personeel wordt gebruikt, teneinde in dit opzicht zooveel mogelijk een uniforme regeling te krijgen. Dat een dergelijk voorstel in bewerking was, werd niet als een geheim bewaard. Zoo is het ook bekend, dat aan het personeel van enkele pandhuizen door de betrokken administrateurs werd medegedeeld, dat meerbedoeld voorstel tot loonsverbetering in bewerking was, welke mededeeling met luide hoera's werd ontvangen. En het spreekt dus van zelf, dat aan deze mededeeling automatisch de noodige ruchtbaarheid werd gegeven. Met dit feit voor oogen zal het thans duidelijk zijn, wat de heele drijfveer van de aanstaande staking is geweest, n.l. deze: de pandhuisdienst is, dit staat als een rots vast, met het streven naar loonsverbetering nummer één geweest. Teneinde echter bij het pandhuispersoneel den indruk te wekken, dat de voormannen van de S. I. deze loonsverbetering hebben bewerkstelligd, werd de toevlucht genomen tot het zenden van bovengenoemd telegram aan den Landvoogd. In dit verband verdient het ook de aandacht, dat, toen Alimin op het hoofdbureau van den Pandhuisdienst kwam om het dreigement te lanceeren, hem ten overvloede het bovenbedoelde voorstel van den pandhuisdienst werd voorgelegd, terwijl hem daarbij uitvoerige inlichtingen werden verstrekt en hem tevens werd medegedeeld, dat de door den Pandhuisbond gestelde eischen absurd waren, terwijl ook de wijze, waarop deze eischen gesteld waren, niet door den beugel kon. Aan Alimin werd ook duidelijk uiteengezet, dat meerbedoeld voorstel natuurlijk was een voorstel om op de begrooting van 1920 fondsen uit te trekken voor deze hoogere bezoldigingen, welke fondsen een totaal zullen beloopen van *f* 600.000. Een dergelijke loonsverhooging kan niet zoo maar zonder meer worden gesanctioneerd, dat begrijpt ieder. En dit voorstel is dan ook dienzelfden dag, dat Alimin de informaties verkreeg, in zee gezonden, terwijl aan het hoofdbestuur van den Inlandschen Pandhuisbond, dat te Soerabaja zetelt, door het hoofdbureau van den Pandhuisdienst telegraphisch mededeeling werd gedaan van het onderhoud met Alimin, teneinde een verkeerde voorstelling van feiten te voorkomen. Algemeen wordt het dan ook zeer zonderling geacht, dat terwijl nimmer nog sprake was geweest van eenige ontevreden stemming onder het mindere personeel inzake de salarieering, terwijl nimmer eenige verontwaardiging zich geopenbaard had omtrent de bestaande traktementsregeling, terwijl nimmer officieel eenige wensch was kenbaar gemaakt omtrent loonsverhooging, nu plotseling met algemeene staking gedreigd wordt. En nu juist in deze tijden, nu de pandhuizen zoo bitter noodig zijn voor de Inlandsche bevolking, hetgeen ten duidelijkste blijkt uit het feit, dat de pandhuizen door credietaanvragen bestormd worden. En dat zulks nu geheel gebeurt door die mannen, die zich altijd uitgeven als beschermers van den kleinen man, terwijl het dezen mannen bekend was, dat een voorstel tot loonsverbetering op het punt stond om in zee te worden gezonden en dat de Regeering zeer vermoedelijk wel op dat voorstel zou ingaan ook zonder stakingsdreigementen. Daarom kan dan ook als zeker worden aangenomen en dat is juist het ongelukkige, dat het hoofddoel der geheele actie is, om naar buiten den indruk te wekken, dat de loonsverbetering tot stand is gekomen door bedoeld dreigement. In bovenbedoeld telegram van den pandhuisdienst aan het hoofdbestuur van den Bond te Soerabaja werd ook gewag gemaakt van het juist op den bewusten dag in zee gezonden voorstel tot loonsverbetering, zoodat geen enkele reden bestond tot staking, zulks teneinde al het mogelijke te doen om te voorkomen, dat overgegaan zou worden tot een stap, welke zoo enorm diep zou ingrijpen in het economische leven van de Inlandsche bevolking.

Ten slotte wordt nog medegedeeld, dat het mindere personeel, waaronder dan de staking zou moeten uitbreken, 6000 bedraagt. Terwijl het blad ook nog ter oore is gekomen, dat de ondersteuningskas van den bond vrijwel uitgeput is door de vele gevallen, waarin onderstand moest worden verleend gedurende de afgeloopen periode der Spaansche influenza aan de nagelaten betrekkingen van de slachtoffers dier ziekte.

Van Vreemde Koloniën en Verre Landen

De Belgische koloniale raad.

De koloniale raad te Brussel, die tegen dat de groote oorlog begon juist zijn arbeid krachtig zou aanvatten, was sedert tot werkeloosheid gedoemd. De nieuwe minister van kolonien Louis Franck heeft hem thans weer bijeengeroepen, den 8en had de eerste zitting plaats. De minister presideerde. Hij bracht hulde aan koning Albert, aan zijn voorganger minister Renkin, hij herdacht den in den oorlog gesneuvelden bevelhebber Dubreucq, die lid van den raad was. Hij gaf een schets van de economische, administratieve en financieele ontwikkeling van Kongo, en wees ten slotte op de schitterende resultaten, welke 't koloniale leger heeft bereikt .

De raad keurde in zijn zitting eenige ontwerpen goed, zoo 1o. een besluit, waarbij 't contingent der politie-troepen op 4300 man wordt gebracht; 2o. een besluit, dat 't recht geeft om in doodsaankondigingen van hen, die in Kongo voor 't vaderland gestorven zijn, te vermelden: „voor België gestorven". 3o. een besluit, waardoor militairen, die gerechtelijk veroordeeld zijn en hun vergrijp met een luisterrijke daad tegenover den vijand hebben goed gemaakt, in hun eer te herstellen.

Frankrijk—Midden-Amerika.

Op 't congres de „l'Amérique latine" te Bordeaux wijdde de heer Dal Piaz, directeur van de „Compagnie générale transatlantique" een beschouwing aan de toekomst van die maatschappij, in 't bijzonder met betrekking tot de verwachtingen, welke de haven van Bordeaux zich daaruit kan maken.

Voor den oorlog was de uit- en ingaande beweging van de maatschappij in de haven van Bordeaux gemiddeld 720 schepen met 1240000 ton, terwijl de geheele beweging van de haven ongeveer 6.000.000 ton bedroeg. De ligging werd als bijzonder gunstig beschouwd, zoowel door de vele producten van 't eigen land, die er gemakkelijk kunnen worden aangevoerd, als door de nabijheid van Spanje. 't Latijnsche deel van Amerika staat voor een keerpunt in zijn economische ontwikkeling. Frankrijk zorge gereed te zijn om hierin zijn aandeel te nemen, overeenkomstig de sympathie, waarop het aan de andere zijde van den Atlantischen Oceaan kan rekenen.

De maatschappij heeft handelsrelatiën in Mexico, Guatemala, Honduras, Salvador, Nicaragua, Costa Rica, Panama, Columbië, Venezuela, Cuba, Haïti, St. Domingo, Puerto-Rico. Ten Z. van 't Panamakanaal bereikt zij in den Stillen Oceaan bovendien

Ecuador, Peru, Bolivia en eindelijk Chili. Niet al deze landen worden door booten van de maatschappij bevaren, waar zij niet zelf komt doet zij zaken bij overdracht of overlading. Dit geschiedt dan noode, aan de rechtstreeksche verbinding moet de voorkeur gegeven worden, uitbreiding van lijnen is dus wenschelijk.

Frankrijk heeft nu reeds groote behoefte aan de producten uit Centraal-Amerika en dit zal nog toenemen. Genoemd werden koffie, tabak, cacao, suiker, rhum, hout, nitraten, wellicht zelfs vee.

De schepen van de Mij. zullen ook op vermeerderd personenvervoer rekenen. De emotiën, welke tijdens den oorlog zijn meegeleefd, zullen zich omzetten in een verlangen om Fr. te bezoeken en de slagvelden te zien, waarop ieder in gedachte getoefd heeft. Bij voorkeur zullen zij onder Fr. vlag reizen.

De Fr. zullen minder neiging vinden om den oceaan over te steken, maar toch moet dit bij de jongelui aangemoedigd worden ter ontwikkeling en ter bevordering van de relatiën, die anders weer door Duitschers ingenomen zullen worden.

De goede ligging en de aantrekkelijkheid van Bordeaux huldigend, wees Dal Piaz toch op de noodzakelijkheid om het tot een groote handelsmarkt te maken, door 't de inrichtingen te geven, die Liverpool, Antwerpen, Bremen, Havre en Rouaan tot gezochte stapelplaatsen hebben gemaakt. De directie der Mij. wil gaarne haar steun in die richting geven.

Men ziet 't: overal nieuw verlangen, overal hoop op vernieuwd leven. En toch lijkt 't of de massa niet tot groote energie bereid is, of er alom meer een neiging is tot gemakkelijk inpalmen dan tot nijver verdienen.

Onder vrienden.

In Britsch-Columbië is een actie op touw gezet tegen 't gele gevaar. De Chineezen trekken met 300 per maand binnen. Terwijl de immigratie van 400 Japanners per jaar naar Canada was toegestaan, zijn er in de laatste jaren 4 maal zooveel gekomen. De Columbianen zijn op dezen toeloop van Aziatische mededingers geenszins gesteld. En de Chineesche consul te Vancover heeft zich genoopt gevoeld te adviseeren om geen zijner landgenooten meer toe te laten.

Het Pan-Afrikaansche congres.

Zooals wij reeds in 't kort mededeelden heeft dit congres op 19, 20 en 21 Februari zijne zittingen te Parijs gehouden onder leiding van den afgevaardigde van Sénégal in de Fr. Kamer, den heer Blaise Diagne. Een vijftigtal afgevaardigden vertegenwoordigden de V. S. v. N.-Amerika, Haïti, de Antillen, Indië, Z.-Afrika, Britsch-, Fransch-, Belgisch-, Portugeesch Afrika, Liberië en Abessynië.

De gedachtenwisselingen hadden betrekking op de positie van de negers in verschillende landen, op de middelen, welke haar hunnen verbeteren, en op eenige maatregelen van algemeene strekking, die aan de vredesconferentie in overweging zijn te geven.

't Verslag in „la Dépêche Coloniale" (25 Febr.) doet uitkomen, dat de ontevredenheid zich niet tegen Frankrijk richt, dat op alle wenschen eigenlijk reeds vooruit geloopen is! 't Meest hebben de Vereenigde Staten 't moeten ontgelden.

In een tijdperk, waarin men zich zoo sterk t lot der vroegere Duitsche koloniën aantrekt en deze door een mandaathouder wil beschermen, is er iets piquant's in gelegen, dat een beschermend mandaat niet alleen noodig zou zijn voor de zwarten van Kameroen en Togo... maar dat ook hier het spreekwoord van den splinter en de balk toepassing kan vinden. Hoe dit zij, 't congres heeft eenige uitspraken gedaan, wier strekking alsdus is samen te vatten: De negers in de geheele wereld vragen dat voortaan de inboorlingen van Afrika en de volkeren van Afrikaanschen oorsprong geregeerd zullen worden naar de volgende beginselen:

De grond en zijn natuurlijke hulpmiddelen zullen bestemd en verzekerd worden voor de inboorlingen. Deze zullen de daadwerkelijke eigenaars worden van de gronden, welke zij tot hun waarde zullen kunnen doen komen.

Het kapitaal. 't Stelsel der concessies moet zoodanig gereglementeerd worden, dat de uitbuiting van den inboorling en de uitputting der natuurlijke rijkdommen van 't land belet zullen worden. De concessies, die slechts voor bepaalden tijd mogen worden verleend, moeten onder staatscontrôle werken. Met de toenemende behoeften der inboorlingen moet rekening gehouden worden. Een deel der te maken winsten zal moeten worden benut ter verbetering van de verstandelijke en materieele ontwikkeling van de inboorlingen.

De arbeid. Afschaffing van de slavernij en de lijfstraffen, alsmede van den dwangarbeid, behalve als door den bevoegden rechter op te leggen straf voor misdadigers. Officieele reglementeering van den arbeid.

Het onderwijs. Elk inlandsch kind zal onderwijs moeten genieten, niet alleen in de eigen moedertaal, maar ook in de taal van 't volk dat de voogdij uitoefent.

Geneeskunde en hygiëne. In de tropen zijn bijzondere gezondheidsmiddelen noodig, maar evenzeer een wetenschappelijk stelsel van openbare hygiëne. De staat moet de verantwoording dragen der sanitaire zorgen en toestanden, zonder dat daardoor 't initiatief der zendelingsvereenigingen en der belangstellende personen worde verminderd. Een staatsdienst voor medische hulpverleening, met geneesheeren, hospitalen, geschoold personeel is hiertoe onvermijdelijk.

De Staat. De Afrik. inboorlingen zullen geleidelijk worden toegelaten tot deelnemen aan de openbare zaak, naar gelang hun intellectueele ontwikkeling vordert, volgens 't beginsel dat de regeering bestaat voor 't volk en niet omgekeerd 't volk voor de regeering.

Uit dit alles ziet men een zelfbewust worden van de inboorlingen der Afrikaansche landen, die onder Europeesch bestuur staan of nu, volgens mandaat van den Volkerenbond, onder vreemde leiding zullen komen.

Zal dit voor eenige harer alleen een kwestie zijn tusschen de regeering van den blanken staat en de inboorlingen, in andere stelt dit bovendien de vraag in 't vooruitzicht hoe de verhouding er zal worden tusschen de blanke kolonisten en hunne afstammelingen eenerzijds en de oorspronkelijke bewoners anderzijds, een vraag, waarvoor de schikking meer moeilijkheden kan opleveren dan voor die andere. Ook is, dunkt ons, voor de verhouding der negers in die landen waar zij niet de oorspronkelijke bevolking van 't land vormen, zooals in Amerika, door de uitspraken van 't congres geen richtsnoer aangegeven.

OOST- EN WEST-INDISCH LITERATUUR-OVERZICHT.

Koloniaal Tijdschrift.

Inhoud der Maart-afl.: In memoriam. A. Schultz, (assistent-resident van Sidoardjo † 30 November Ao. Po.) — Stemmen uit Indië, door Gonggrijp Sr. (Handelt in hoofdzaak over het Regeeringsbeleid ten aanzien van de B. B.-ambtenaren). — Toelichting, door D. G. Stibbe (naar aanleiding van diens artikel „Koloniale zelfstandigheid" in de vorige afl.) — De Sarekat Islam en hare beteekenis voor den bestuursambtenaar, door J. Th. Petrus Blumberger (wordt vervolgd). — Zeventiende-eeuwsche wijsheid over het Maleisch, door Dr. Ph. S. van Ronkel (bespreking van een geschrift van den Oriëntalist Adriaan Reland). —. Liefrinckiana. (Beschouwingen over het onderzoek-Liefrinck, in verband met het artikel van den hr. Le Febvre in de vorige afl.) — Bestrijding van het bijgeloof in Indië, door J. Habbema. — Nog iets over de Indische rechterlijke organisatie en rechtspraak in den tijd der Oost-Indische Compagnie, door Mr. A. A. de Vries. — Het woningvraagstuk in Nederlandsch-Indië, door P. Westra (vervolg). — Opmerkingen over de begrooting van Ned.-Indië voor het dienstjaar 1919 (slot), door Gonggrijp Sr. — Kroniek door Tertius. (Een benoeming voor West-Indië, n.l. van den hr. O. L. Helfrich tot gouverneur van Curaçao. — Chineesche stemmen). — Persoverzicht (A. Inlandsche pers. B. Chineesche pers), door C. v. d. V. — Bibliographie, door C. v. d. V.

De Aarde en haar Volken.

In het Bijbl. van de Febr.-afl. o.m. de volgende stukjes: Zendingswerk in Zuid-Oost-Celebes. — Van Batavia omhoog ,naar de bergen. — Wichmann's onderzoekingsreis in Noord-Nieuw-Guinea in 1903. — Van de grootste bloem der wereld. — Sojaboonen voor de voedselvoorziening.

Op de Hoogte.

De Febr.-afl. van dit maandschrift bevat een artikel van Ds. J. Rauws over de Nederlandsche Zendingsschool te Oegstgeest (met afbeeldingen).

Orgaan der Indische Krijgskundige Vereeniging.

In No. 60 eene geïllustreerde verhandeling over den stand geeft van het vliegwezen in medio 1917, door den kapitein-vliegenier J. Engelbert van Bevervoorde (die, zooals men weet, eenige maanden geleden bij de uitoefening van zijn beroep noodlottig om het leven is gekomen).

Indisch Tijdschrift voor Spoor- en Tramwegwezen.

Onder andere bijdragen bevat afl. 11 van jaarg. 1918: Eenige bladzijden Indische Spoorwegpolitiek. Van particuliere tot Staatsexploitatie. Hoofdstuk II. De Indische Spoorwegconventie in de Volksvertegenwoordiging (vervolg), door S. E. Reitsma. De tramweg van Babat naar Djombang van de Babat-Djombang Stoomtram Maatschappij (vervolg), door L. J. R. Geene. — Stations met drie verkeersrichtingen (vervolg), door J. D. Wolterbeek.

West-Indië. Landbouwkundig Tijdschrift.

Inhoud van No. 4 van den 3en jaargang: Nieuwe banen, door J. J. Leys (slot). (Schr. geeft verschillende wegen aan die z.i. kunnen leiden tot ontwikkeling der kolonie Suriname). — Iets over malaria, door Dr. C. Bonne. — Surinaamsche Liberia koffie, (ontleend aan „Handelsberichten"). — Is de Creool voorbestemd om dienstbaar te worden aan den Britsch-Indiër? door J. A. Liems. — Onderzoekingen betreffende den cocospalm, door P. C. v. d. Wolk, (ontleend aan „Cultura"). — Cacaoziekten in Ecuador, door Dr. Gerold Stahel. — De krullotenziekte, door Dr. Gerold Stahel. — Wilde cacao-soorten in Suriname, door Dr. Gerold Stahel. — Vlechtmateriaal, door J. E. van Amstel (referaat van een artikel in „Bull. Economique de l'Indochine", in verband met de opkomende hoeden-vlechtindustrie in Suriname en Curaçao). — Verslag van de Commissie, in 1918 belast met het afnemen van het examen ter verkrijging van de akte landbouwkunde.

Geïllustreerd Zendingsblad.

Het jongste Nr. van dit 3-maandelijksch zendingsperiodiek, bevat een overzicht van de werkkring enz. van het bekende Seminarie te Depok, hetwelk den 21en Aug.

1878 plechtig werd ingewijd door Mr. L. W. C. Keuchenius en onlangs het 40-jarig bestaan heeft herdacht.

Economisch Weekblad.

Het artikel „Suriname onder blijvend Nederlandsch beheer, eene kolonie zonder toekomst", door B. Boekhoudt, wordt in het Nr. van 28 Febr. voortgezet en in dat van 7 Maart beëindigd.

Primrose.

Dit rubbertijdschrift schrijft (Nr. van 19 Febr.) over het uitvoerverbod van rubber in Nederlandsch-Indië. Op eenige andere beschouwingen over dit onderwerp werd reeds in een der vorige Nrs. van het „Kol. Weekblad" de aandacht gevestigd.

Handel en Bedrijf.

No. 2 van den loopenden jaarg. bevat een opstel van D. Ingerman, getiteld: Warenkennis van koloniale stapelproducten. I. Koffie. Schr. behandelt achtereenvolgens: a. landen van productie; b. Oogst, bereiding en sorteering; c. Verpakking, keuring en soorten; d. Statistiek van voortbrenging en handel; e. Surrogaten voor koffie, vervalschingen.

Over de gedwongen inkrimping van suikerrietaanplant.

Door het bestuur van den Bond van eigenaren van Ned. Indische suikerondernemingen te 's-Gravenhage is aan Z. Exc. den Minister van Koloniën aangeboden een „2e Nota over de gedwongen inkrimping van suikerrietaanplant op Java" (met 5 bijlagen, waarvan No. 1 de eerste Nota bevat).

De samenstellers dezer Nota protesteeren ernstig tegen de inkrimping van den suikeraanplant met 25 pCt. en spreken de overtuiging uit dat het opperbestuur der koloniën dezen „roekeloozen en gevaarlijken" maatregel zal weten te verhinderen.

Aardbevingen in den Indischen Archipel.

Van de hand van Prof. Dr. A. Wichmann is in de Verhandelingen der Kon. Akademie van Wetenschappen te Amsterdam (Tweede Sectie, deel XX, No. 4), een studie verschenen „Die Erdbeben des Indischen Archipels bis zum jahre 1857". In chronologische volgorde geeft schr., aanvangende met het jaar '88 A. D., een opgave van aardschokken, vulkanische uitbarstingen, enz., ontleend aan tallooze door hem geraadpleegde en genoemde gedrukte bronnen.

De Indische Mercuur.

Inhoud van No. 11: Kroniek van de voortbrenging en verdeeling van suiker, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs (vervolg). — Vervaardiging van lucifers in Ned.-Indië, besproken door Prof. I. P. de Vooys. — Uitvoer der voornaamste handelsartikelen uit het vrije verkeer van Java en Madoera door particulieren. — De overzeemededeelingen (De beteekenis van Ned.-Indië voor Europa en Japan). — Kultuurberichten (Inkrimping van de Europeesche culturen op Java). — Kleine mededeelingen. (De voedselvoorziening van Ned.-Indië) — Verkeerswezen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken, benevens een opgave van een recente literatuur over vezelstoffen, voedings- en voedermiddelen, uitgaande van het Koloniaal Instituut (Afd. Handelsmuseum).

Commercial Holland.

In No. 5 van dit nieuwe maandschrift publiceert Dr. H. C. Prinsen Geerligs een geïllustreerde verhandeling over „the cane sugar industry of Java".

De Ingenieur.

No. 11 bevat korte levensberichten, door R. A. van Sandick, van de ingenieurs S. A. Schaafsma en R. A. I. Snethlage (overleden resp. 10 Dec. 1918 te Salatiga en 9 Maart j.l. te Ermelo-Veldwijk) die beiden als zoodanig werkzaam waren bij den aanleg van spoorwegen in Indië.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van afl. 50: De bevolking van Sangir (vervolg), door N. — Palembang, een gewest in opkomst. I. Overzicht, de laagvlakte, hoofdplaats en geschiedenis, door C. Lekkerkerker. — De kluizenaar aan den Tjalintjang, door C. O. van der Plas. — Instantanéetjes genomen aan boord van de „Noordam" (vervolg), door M. E. Reitsma-Brutel de la Rivière.

Nederlandsch-Indië Oud en Nieuw.

De Maart-afl. opent met het eerste gedeelte van een geïllustreerd artikel van Dr. B. van Tricht over de Badoejs, een volksstam in Zuid-Bantam, waarvan men aanneemt dat hij het laatste overblijfsel is van het deel der bevolking van het oude Hindoerijk Padjadjaran, hetwelk, vastbesloten zijn geestelijk bezit te verdedigen tegen den al-veroverenden Islam, in het begin der 16e eeuw gevlucht is naar de oerwouden van het Kendenggebergte. Schr., die tweemaal de Badoejs in hun isolement heeft bezocht, zegt dat van dit volkje een werkelijk bijzondere bekoring uitgaat.

De hr. Reinier D. Verbeek vervolgt zijn beschouwingen (met tal van afbeeldingen) over oud-Chineesch porcelein in Ned.-Indië uit de tijden der Soung en Ming dynastiën.

De hr. Herman E. F. Visser besluit met een artikel „Nieuw inzicht in Indonesische en Hindoe-Javaansche kunst", naar aanleiding van een opstel van T. B. Roorda over „Beeldende kunst" in den tweeden druk der Encyclopaedie van Ned.-Indië.

De Indische Gids.

Mr. C. W. Wormser vervolgt in de Maart-afl. het stuk over „Kamers van Landbouw of Landbouwschappen" op Java, evenals Mr. J. H. Abendanon dat over den Britsch-Indischen regeeringsvorm. — Het Oosten in vogelvlucht, van Boeddah tot de Groot-Mogols, is de titel van een nagelaten studie van wijlen den hr. M. van Geuns, welke wordt voorafgegaan door een merkwaardige inleiding van den hr. G. P. Rouffaer.

Verder bevat de rubriek Varia o.m. Een en ander over de ijzer- en nikkelertsen te Malili (Celebes), ontleend aan het „Soer. Handelsblad". — De nieuwe leerstoel in het Chineesch te Leiden. — Overigens de vaste rubrieken: Revue van brochures, tijdschrift- en dagbladartikelen. — Koloniale literatuur. — Bibliographie van Oost- en West-Indië.

Het geval-Soewardi.

De onder dezen titel verschenen brochure van Mr. P. H. Fromberg heeft nog al critiek uitgelokt; eene weerlegging, speciaal van een artikel in het Alg. Handelsbl., heeft schrijver geplaatst in de „Nieuwe Amsterdammer" (Nr. 214, van 1 Febr. j.l.)

Coöperatie in Ned.-Indië.

Vanwege den „Dienst van het Volkscredietwezen" in Ned.-Indië zijn een drietal publicaties uitgegeven, waarvan de titels luiden:

Handleiding bij de oprichting van coöperatieve vereenigingen voor Inlanders. (Batavia, Landsdrukkerij).

Verzameling van wettelijke voorschriften betrekking hebbende op coöperatieve vereenigingen, met korte toelichting op eenige daarvan. (Hollandsche en Maleische tekst). (Weltevreden, Albrecht & Co.)

Stelsel en inhoud van de verordening op de coöperatieve vereenigingen, toegelicht door Dr. J. H. Boeke, met raadpleging van Mr. K. L. J. Enthoven. (Batavia, Landsdrukkerij).

Leeszaal Laan van Meerdervoort 187.

Bat. Nieuwsblad, De Locomotief, Suriname, Weekblad voor Indië, De Banier, De Ind. Gids, Neerlandia, Koloniaal Tijdschrift, Nationale, De Vrijzinnig Democraat, Onze Vloot, Theosophisch Maandblad, Korte Verslagen van de Verg. der 2e Kamer der Staten Generaal, Financieel Nieuws- en Uitlotingsblad, Brochures, enz.

Naamlijst van nieuw toegetreden leden.

		Contributie.
R. Meyers, Leiden	f	2.50
W. G. van Eykern, Haarlem	,,	2.50
R. J. F. van Zeben, Zandvoort	,,	2.50
R. Zuidema, Haarlem	,,	2.50
C. Bakker, Ginneken	,,	2.50
Mejuffrouw Kranenburg, Utrecht	,,	2.50
W. Lubberink, den Haag	,,	5.—
P. L. Meurs Gerken, Nijmegen	,,	2.50
Mevrouw Tissot van Patot, Breda	,,	2.50
H. W. Venker, Breda		2.50
A. P. van de Wouw, Ginneken	,,	2.50
L. H. Bartelink, Haarlem	,,	2.50
J. G. Cramer, Haarlem	,,	2.50
A. J. C. van der Feen Jr., Suriname	,,	2.50
Jjin-A-Djie, Suriname	,,	2.50
J. E. de Neef, Suriname	,,	2.50
R. F. Sordam, Suriname	,,	2.50
N. V. Alg. Ned. en Indisch Touristenbureau „Kosmos", Den Haag	,,	2.50
Mr. H. Ph. 't Hooft, Haarlem	,,	2.50
Joh. v. d. Werff, Haarlem	,,	2.50
Mevrouw Reinsberg, Haarlem	,,	2.50
H. A. Soetens, Den Haag	,,	2.50
K. J. de Goede, Leiden	,,	2.50
C. Bak, Haarlem	,,	2.50
R. J. A. Raedt van Oldenbarnevelt, Den Haag	,,	2.50
F. L. M. Schut, Den Haag	,,	2.50
Th. J. Veltman, Den Haag	,,	2.50
J. A. Lucas, Wageningen	,,	2.50
W. J. H. Schophuys, Wageningen	,,	2.50
Gottfr. H. Crone, Amsterdam	,,	2.50
R. W. Kofman, Leiden	,,	2.50
Dr. J. van Dorssen, Arnhem	,,	2.50
H. Bisegger, Rotterdam	,,	2.50
J. E. Stokvis, Den Haag	,,	2.50
Chr. A. Vieweg, Nijmegen	,,	2.50
N.V. Hoogewerff, Chabot & Visser's Wijnhandel Rotterdam	,,	10.—
H. van Dijk, Utrecht	,,	2.50
Mevrouw de Wed. L. C. van Nouhuys—Leissius, Deventer	,,	2.50
Mejuffrouw A. Otto, Haarlem	,,	2.50
W. Chr. Swart, Haarlem	,,	2.50
Mejuffrouw G. Kloppenburg, Amsterdam	,,	2.50
Mevrouw W. C. de Graaf—van der Moore, Den Haag	,,	2.50
Mr. F. F. Beukema, Groningen	,,	5.—
G. M. van Blankensteyn, Haarlem	,,	2.50
J. A. Broers, Amsterdam	,,	2.50
Joh. Eckhard Bos, Groningen	,,	2.50
H. Fabriek, Leiden	,,	2.50
H. J. Hoekstra, Leiden	,,	2.50
Hoofdredactie Nieuwsblad van het Noorden, Groningen	,,	2.50
Dr. F. W. T. Hunger, Amsterdam	,,	2.50
Prof. Klein, Groningen	,,	2.50
Jhr. Mr. de Marees van Swinderen, Groningen	,,	2.50
Militaire Cantine der Koloniale Reserve, Nijmegen	,,	2.50
Mr. H. E. Oving, Groningen	,,	10.—
F. B. Sanders, Berg en Dal bij Nijmegen	,,	2.50
Prof. Dr. J. C. Schoute, Groningen	,,	2.50
F. van Sonsbeek, Haarlem	,,	2.50
Prof. van Veldhuizen, Groningen	,,	2.50
Prof. Dr. J. van Wageningen, Groningen	,,	2.50
Prof. Dr. E. D. Wiersma, Groningen	,,	2.50

LEDEN of ABONNÉ's, die het Weekblad niet tijdig ontvangen, en hun, die VERHUIZEN, wordt verzocht hiervan bericht te zenden en het nummer van de adresstrook op te geven aan den Administrateur, Heulstraat 7, Den Haag, Tel. 4519.

Vereeniging OOST en WEST.
Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.	Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Teeken- en Schilderlessen.	Dame als Hoofd — of hulp in de huishouding.
Lessen in moderne talen.	Kinderjuffrouw in Indië.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.	Indische massage en manicure, uitsluitend voor Dames en kinderen.
Opleiding admissie examen H. B. S. en Gymnasium.	Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Schrijf-, Kopieer- en Vertaalwerk.	

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag bij den Secretaris der Commissie voor hulp aan werkzoekenden, den heer J. A. SOETENS, **Buijs Balletstraat 15.**

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de opvoeding van kinderen, omtrent hotels, pensions, inrichting, medische hulp, onderwijs, enz.

☛ Indische Dienstboden kunnen zich aangeven in **Laan van Meerdervoort 187** voor eene verandering van dienst, of een dienst bij een naar Indië terugkeerende familie, hetzij schriftelijk of mondeling; voor eene voorloopige opname tot het tijdstip van weder in dienst treden bestaat geen gelegenheid.

OPGAVE van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische talen, Staats- en Strafrecht.

A. H. J. G. WALBEEHM, Hooge Rijndijk 55, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.
Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Javaansch. — Maleisch. — Madoereesch. — Staatsinstellingen van Ned. O.- en W.-Indië. — N.-I. Strafrecht. — N.-I. Strafvordering.
S. TAGOR, Inl. Veearts, Korte Jansstr. 19, Utrecht. — Maleisch. — Battaksch.
IBRAHIM GELAR DATOEK TAN MALAKA, Gooilandsche weg 6, Bussum. — Maleisch. (Nadere informaties Ned.-Ind. Onderwijs- en Studiekas, Rokin 84, Amsterdam).
P. DE HAAN, Gep. N.-I. Onderwijzer, Leeraar Handelsschool, Valkenboschkade 518, Den Haag. — Maleisch. — Land- en Volkenkunde.
J. J. F. SCHREUEL, Gepens.-Assistent-Resident, van Imhoffstraat 25, Den Haag. — Maleische taal- en letterkunde.
B. TH. BRONDGEEST, Heerenweg 199, Haarlem. — De Islam en zijn beteekenis voor Ned.-Indië.
LEDEN, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging *„Oost en West"*, Heulstraat 17, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. **Een Boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn,**
door J. H. en H. B.
Prijs: 1 exemplaar **f 0.10,** porto f 0.02; 50 ex. **f 2.80,**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 2.20** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

b. Onze Oost II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,**
door T. J. BEZEMER.
Prijs: 1 exemplaar **5 cent,** porto f 0.01; 50 ex. **f 2.—;**
voor Departementen en Leden der „Maatschappij tot Nut van het Algemeen" **f 1.55** per 50 ex., plus 25 cent voor frankeerkosten.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17 en de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn verkrijgbaar:

a. Onze West (Tweede druk) bestaande uit: I. **De Kolonie Suriname,** door FRED. OUDSCHANS DENZ;
II. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. DE GAAY FORTMAN.
Prijs per exemplaar **f 0.50** en f 0.03 frankeerkosten

b. Staats- en partic. betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen; Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's). Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de, verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (Tijdelijk uitverkocht) Prijs: **f 0.15** per exemplaar en f 0.01 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (Tijdelijk uitverkocht). Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk). Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen arts in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.** Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (2de verb. druk.) Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederlandsch-Indië.** Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.03 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmployeerde bij de Rubber-(caoutchouc) cultuur en bij eenige Bergcultures in Nederl.-Indië.** Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooral per postwissel of in postzegels toe te zenden aan het Informatie-Bureau, Heulstraat 17, te 's-Gravenhage.*